

III. Mestermunka

Cselekvő építészeti programok 2010 és 2020 között

1. Bevezetés

Mestermunkáim időszakaként tekintek a 2010 és 2020 között végzett munkám korszakára. Olyan építészeti praxist építettem ki az elmúlt évtizedek során, melyben a közösségépítéssel, és az építészet szociális szerepvállalásával foglalkozhattam. Ez a tevékenység töltötte ki munkám jelentős részét, amely során számtalan építőtábort, és közösségi építési projektet, városi workshopot, szociális építészeti projektet, több a munkámat bemutató, és elemző könyvet és kiállítást szervezhettem.

A munka gyakorlati feladatai és kihívásai mellett a folyamat során mindig figyeltem arra, hogy az aktuális tapasztalatok, és ezekkel kapcsolatban felmerülő gondolatok, és kérdések dokumentálva legyenek, melynek számtalan videó előadás, és több kiadott könyv lett az eredménye. Munkám során számos előadást, és workshopot tarthattam világszerte, ahol megismerkedhettem a témával kapcsolatban elmélyült kutatást, és gyakorlati munkát végző kollégákkal. Értekezésem a gyakorlati munka folyamatában átélt tapasztalatok elméleti megalapozása, amely ha nem is tud teljes lenni, a felmerült, legfontosabb kérdések jelentős részét érinti.

E „mesterművet” főbb téma csoportokra bontva, időrendi sorrendben mutatom be. Ennek során az egyes projektek meghatározó elemeit, mérföldköveit mutatom be, melyek jellemzően kapcsolhatók lesznek az értekezésemben vizsgált témákhoz. A bemutatott projektek célja, ahogyan ezt már a disszertációm elején is említettük, nem a gyakorlatot megelőző elméleti kutatás kiterjesztése, hanem épp ellenkezőleg, az itt leírt, és bemutatásra kerülő jelenségek tapasztalataira épülő önértékelő, elemző tevékenység, amely igyekszik a tapasztalatokat szélesebb összefüggések között is értelmezhetővé tenni.

A mestermunka azokat az élményeket és eseményeket rögzíti, amelyek meghatározóak voltak számomra az elmúlt 10 év során, és amelyeket kiemelten fontosnak tartok a megismerés és építészet kapcsolatának vizsgálata kapcsán.

Az időrendi projekt-bemutató folyamatába néhány személyes esszét, leírást is elhelyezek, melyek sokszor csupán impressziók, emlékek, megérzések, de segítik a jelenség, és személyes motivációim, megértését. Egyúttal bepillantást engednek a műhelymunkába, és a folyamatok során ébredő személyes élményekbe és gondolatokba. A bemutatott munkák szinte kivétel nélkül a Hello Wood építészeti stúdió keretein belül jöttek létre, egy különleges csapatmunka eredményeképp, egy elszánt, elhivatott, lelkes közösséggel való együttműködésben.

Dolgozatom befejező szakasza projektleírások, és azokhoz kapcsolódó hosszabb-rövidebb esszék laza szövedéke, a két szövegtípus közötti váltást a betűk megdöntésével, vagy azok hagyományos formában való használatával érzékeltettem. A programok vázlatos felsorolása a fejezet elején, a megtett út, és az elvégzett munka főbb állomásainak könnyebb áttekinthetőségét segíti.

2. Áttekintés - projektek 2010 - 2020 között

2010 - A kezdetek – Csongrád

- Kiindulási pont: 4x4, egyszerűből a bonyolult felé - skandináv stílus
- Együttműködések, alkotók, kommunikáció, finanszírozás, szakmai környezet

2011 - Ugrás

- interdiszciplináris tábor és helyszín
- Nehezen felidézhető léptékváltás, a hely és a munka katarzisa
- Csórom-esszé - a hely
- A „valóráválás” élménye

2012 - A szociális építőtábor

- A szociális tartalom, az építés feladata, és e komplexitás nehézségei, a majdnem, bukás, a kimerültség,
- Létszám, méret

2013 - 2014 - Letisztult tapasztalatok - perspektívaváltás

- Step Closer és Play With Ballance
- Nemzetközivé válás
- Az „open call” bevezetés
- A munka, az építés, és a közösségépítés kapcsolatának megérzése
- Kiemelt alkotók, projektbemutató
- Utóélet, anyaghasználat, fenntarthatóság

2015 - 2017 - Project Village

- Professzionális egyetemi munka
- 3 éves kutatás
- Saját területfejlesztés
- A profi működés összeáll
- Szakmai előadás, az elmélet és gyakorlat egysége
- A személyiség kérdéseinek megsejtése
- Joao-esszé, felmerül a szakralitás kérdése

2018 - Cabin Fever

- Építészeti léptékváltás
- Komplexitás előkészítés

2019 - Carnival

- Szakralitás és hit kérdései, megérinthető-e a szakralitás, a közösségépítés ritmusa, szent és profán terei
- Lezárás, és új kezdetek

Nemzetközi vizeken

Hello Wood - Argentína

- A tapasztalatok kipróbálása más helyszínen, a modell működése

Space Saloon

- Los Angeles - elmélet és gyakorlat egysége

Hazai tapasztalatok

Hello Wood, a magyar építőtáborok

- A magyar építőtábor - Csopak - 3 év
- A kialakulás okai
- A magyar tábor karaktere
- Eltérések és hasonlóságok, a célok és működés tekintetében
- Külső megítélés, megélések, és kapcsolódások, a magyar csoportvezetők részéről
- Külső szkepszisek, és belső bizonytalanságok

Egy magyar építőtábor – Tokaj - 3 év

- A szociális tartalom más léptéke
- A közösségépítés módszerei és eszközei
- performanszok
- firewood

Szociális építészet

Reflekt Stúdió - Beret

- A terepmunka első tapasztalatai, a megérkezés
- A közös munka, és a munkán keresztül épülő közösség
- A bereti projektek utóélete

Reflekt Stúdió - Bag

- Az elveszett irány
- A képességek, és önvizsgálat

3. Mestermunkák 2010 és 2020 között

3.1. A kezdetek - Csongrád 2010

- Kiindulási pont 4x4, egyszerűből a bonyolult felé, skandináv stílus
- Együttműködések, alkotók, kommunikáció, finanszírozás, szakmai környezet

Soren Lindgreen 2009-ben tervezte a koppenhágai **Wood Fesztivál** második évét. Ebben az évben kezdtem tanítani a **Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen**, és hallgatóimmal erre a felhívásra készítettünk 1:10-es maketteket. Az elkészült projekteket el is küldtük, és a kiírók a leadott anyagból több projektet be is válogattak a koppenhágai fesztiválra. Az esemény végül elmaradt, és ezután nem is szervezték már meg többször, de ez a keletkezett hiány nyitotta meg a kaput egy hazai rendezésű program számára. Egyeztetve a dán szervezőkkel úgy döntöttünk, hogy hasonló keretek és feltételek mellett megrendezzük az elmaradt dán fesztivál magyar verzióját, amit akkor még egyszerűen mi is **Wood Fesztiválnak** neveztünk.

A kiírás kereteinek átvétele, egy több éven át jól működő modellt jelentett, de már az első pillanatokban fontos következtetéseket lehetett levonni ezen keretek beemelése kapcsán. Azt hiszem, hogy a dánok nagyon jól értenek ahhoz, hogy hogyan lehet fókuszáltan elindítani egy projektet, ami itthon, vagy bátrabban fogalmazva Kelet - Európában is követendő, vagy elsajátítandó lehet. A dán program ugyanis nagyon egyszerű feltételek között jött létre.

Minden egyes csapat 1 km 4x4 cm keresztmetszetű fenyő léccel gazdálkodhatott. Az építésre ezen kívül semmilyen más anyag nem állt rendelkezésre. Sem más keresztmetszet, sem pedig táblás anyagok, vagy lemezek. Az anyaghasználat korlátozása egyszerűséget és fókuszáltságot eredményezett.

Gyakorlati szempontból könnyen belátható ennek a szűkítésnek a jelentősége. A 4x4-es anyag nagyon egyszerű eszközökkel megmunkálható, az installációk összeállításához egy típusú csavar beszerzése elég, és az esetlegesen szükséges nagyobb keresztmetszetek ebből az alap építőelemből előállíthatók. Az anyag keresztmetszetének, és mennyiségének korlátozása, az elkészülő alkotások egymáshoz mérhetőségét is lehetővé teszi. A résztvevők és a látogatók számára is azonnal átláthatók a működés feltételei és az egyes alkotások összehasonlíthatók, megjelenésük egységes. De ezen túl a korlátozásnak további előnye is van. A megmunkálás viszonylag egyszerű szakmai felkészültséget igényel, így az építés folyamán nem jelentkeznek olyan képességbeli hiányok, melyek a folyamatot érdemben korlátoznák. Az anyaghasználat korlátozása, egyszerűen és okosan teremti meg az építés térbeli és időbeli kereteit, mely keretek beláthatók és jól értelmezhetők. E keretek támogatják az alkotókat abban is, hogy elfogadva azokat, a kijelölt játéktéren belül használják, és teljesítsék ki kreativitásukat. A korlátok lehetőségeket teremtenek, és az építés folyamatának megértését, megközelíthetőségét teszik lehetővé.

Hello Wood, Szőke Gábor Miklós
2010 - Wood fesztivál, Csongrád, fotó: Hello Wood

Hello Wood, Huszár András
2010 - Wood fesztivál, Csongrád, fotó: Hello Wood

Hello Wood, Huszár András
2010 - Wood fesztivál, Csongrád, fotó: Hello Wood

Az első alkotótábor szervezésére 2010-ben Csongrádon került sor. A dán program lemondását követően szinte alig maradt idő a hazai esemény megszervezésére, a hallgatókat, csapatvezetőket, és az építés környezetét is nagyon nehezen lehetett véglegesíteni.

Ebben a folyamatban komoly szerepet tulajdonítok a szerencsének, amely az első program szervezése során végig kísért minket. Mi a kapcsolat a szerencse és az akarat között? Az elszántság, az akarás, a megvalósítás vágya szükségszerűen a megtörténéshez vezet, vagy tényleg szükségszerű a szerencse jelenléte ezekben a folyamatokban, amit rajtunk kívülállónak tételezett erők mozgása hoz létre? Akárhogy is az első évek folyamatainak a szerencse fontos alkotóeleme, bárhogyan is értelmezzük ezt a jelenséget.

A Csongrádi tábor végül **Huszár András, Losonczy Áron, Szőke Gábor Miklós, és Pozsár Péter** csoportvezetőkkel, és körülbelül 24 diák részvételével valósult meg. De már ez az első program is nyomokban tartalmazta szinte az összes olyan tevékenységet, melyek megfigyelésén, és megértésén keresztül az elkövetkező táborok egyre gördülékenyebben alakulhattak. Az első években a dán mintát alkalmaztuk az anyaghasználatot illetően, és ez a korlátozás nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a kapcsolódó feladatokra koncentrálhassunk. Később, amikor az argentin Hello Wood program elindult Buenos Aires mellett, számunkra is alapvető kiindulási keretként határoztuk meg az anyaghasználat módját, mennyiségét.

A csongrádi táborban 3 hazai egyetem, a **Moholy-Nagy Művészeti Egyetem**, a **Nyugat-Magyarországi Egyetem** és a **Budapesti Műszaki Egyetem** hallgatói vettek részt, a csoportvezetők már ekkor nagyon sok irányból érkeztek, így már az első alkalom után érzékelhető volt, hogy az építész közösség számára megtermékenyítő az a helyzet, amikor nem csak építészek, hanem más szakterületekről érkezők is részt vesznek az építés folyamatában.

A folytatás lehetőségének megteremtésében elvitathatatlanul fontos szerepet játszott a kommunikáció. **Vázsony Nórával** szintén a véletlen sodort minket össze, de jelenléte, és a kommunikáció folyamatba integrálása kulcs mozzanatnak bizonyult, és a folytatás egyik alapfeltételévé vált. Megértettük, hogy az építészeti projektek sikerét és eredményeit láthatóvá kell tenni, mind a szakmai közönség, mind a nagyközönség számára. A sikeres táborzárást követően, és a már ezzel kapcsolatban, megjelent szakmai cikkek után az alkotások egy részét Budapesten a Design Hét keretében is kiállítottuk, és ezzel lehetőséget teremtettünk arra, hogy a tábor olyan partnerségek elé nézzen, melyek a finanszírozhatóságot a következő években biztosították.

“ Amikor a Szőke, láncfűrészszel szétszabdalt dinóját szállítottuk a Design Hét kiállításra, Kobrizza Ádám, akkori kollégám úgy emlékszik, a kocsiban azt mondtam neki, hogy ebből a projektből 3 éven belül nemzetközi építészeti programot csinálunk...”

3.2. Ugrás - 2011

- Interdiszciplináris tábor és helyszín
- Nehezen felidézhető léptékváltás, a hely és a munka katarzisa
- Csórom-esszé, a hely
- A „valórávalás”élménye

Visszatekintve szinte értelmetlen az a léptékváltás, ami a 2010-es táborot követte. A helyszínt lecseréltük, és a Balatonfelvidékre költöztettük a tábor, amely ezután egy év kihagyást követően a program bázisává is vált. 2011-ben a Kapolcs és Vigántpetend közötti Csórompusztán rendeztük meg a már **Hello Wood** néven futó alkotótábort. A 2010-es év sikerére támaszkodva próbáltuk azonosítani a működés erős pontjait, és úgy láttuk, hogy az interdiszciplinaritás fontos eleme a programnak, így ebben az évben az elkészült 7 építészeti projekt mellett, 3 tipográfus, és 3 filmes munka is megvalósult. Az egy évvel korábbi 4 projekthez és alig több mint 20 résztvevőhöz képest a körülbelül 90 fős létszám, és a 13-14 megvalósított projekt elképzelhetetlenül nagy ugrásnak számított.

Sokáig nem hittem a hely szellemében, szkeptikusan álltam az ezzel kapcsolatos elmélgedésekhez, és kifejezetten zavartak azok a tekintetek, melyek akkor jelentkeztek az építész arcokon, amikor jellemzően Hamvas Béla valamelyik kötete alól kibújva vezették fel a Génius locci-t.

Az ezzel kapcsolatos kételkedéseimet a csórompusztai helyszín változtatta meg. Ennek nemcsak az a következménye, hogy már másképp gondolok a hely szellemére, hanem az is, ami a később tudatosult bennem, hogy ez a tapasztalat sem születhetett volna meg a helyen-levés, vagy a jelen-levés, vagy a benne levés nélkül. A megismerésnek ez a fontos pillanata is a korábbiakban sokat emlegetett jelenlétnek és részvételnek köszönhető. Csórompuszta kétségkívül különleges hely. Az egykori majorság, melyet Csóron András hősie tetteinek köszönhetően birtokolt, egészen addig, amíg a nagyvársonyi vár tornyából ki nem hajította a vármegye vallási vezetőjét, ma az elmélyülés különleges helyszíne. A helyet Pécsi Erika, és barátai mentették át az utókornak és töltötték fel mai funkcióval. Az Iparművészeti Egyetemen diplomázott, többségében fiatal építészekből álló csapat a nyolcvanas évek végén döntött úgy, hogy olyan vidéki helyszínt keresnek, ahol szakmájukat nem a szokásos városi környezetben, hanem attól eltávolodva, más formában tudják kamatoztatni. Az évek során a tulajdonosi szerkezet sokat változott, sokan elmentek, és néhányan érkeztek, de a jelenlét, és a hely fejlesztése folyamatos, és következetes maradt. Elsősorban Erika, és Csabi munkájának köszönhetően Csórompuszta adott helyet például az első kapolcsi Művészetek Völgyének, és jóval később az első Hello Wood fesztiválnak is. A felújított majorság magtára, az 1700-as években épült lakóépületek, és az újonnan felhúzott lakóházak, olyan tereket kereteznek, melyek számtalan kisebb-nagyobb közösségi eseménynek képesek megfelelő környezetet biztosítani. A hely végtelenül inspiráló, az épített tereket pedig gondosan tervezett, és karbantartott kertek veszik körbe. Az intenzíven fenntartott kerteken túl pedig a Dörögdi medence teljes egészében belátható. Csórompuszta a medence déli részén fekszik, egy magaslaton, ahonnan a környező dombok mind beláthatóak, és az ezek által körbefogott tér léptéke nagyon jól érzékelhető, megélhető. Csórompusztáról rövid sétával az Imári domb is megközelíthető, ami a nagyjából a Dörögdi medence mértani közepén helyezkedik el. Ez a legmagasabb pont, és Erika szerint ennek a helynek erős szakrális vonzása is van. Ez is biztosan így van, hiszen a hely a mai napig helyszíne például a Szent Iván éji táborüzeknek. A tágabb

környezet már az első katonai térképeken is lakott helyként jelölt, de római út is áthaladt itt, s a medence két ellentétes pontján őrtornyok is álltak egykor.

Csóromon érzékelhető a hely szelleme. Azt hiszem a csorómpusztai génusz alapvetően úgy működik, hogy felerősíti az érzelmeket, érzéseket. De ez önmagában se nem jó, se nem rossz, mindenkinek magának kell szembenéznie ezzel az élménnyel, és mindenkinek magának kell eldöntenie ezek közül a dinamikusabban megjelenő belső érzések közül, melyikre figyel, és melyikre nem. Zavarba ejtő, és erősen ellentmondásos ez az állapot, hiszen a felerősödött érzelmek mellé az ember nem kap útmutatást. Mindenkinek magának kell ehhez a belső helyzethez igazodnia, és eldönteni, mihez kezd ezzel az itt tartózkodás alatt, és mit, amikor már csak egy emlék ez az állapot. Nehezen megmagyarázhatók az ezzel kapcsolatos megélések, nem is próbálkozom ennek rendszerbe illesztésével, vagy tudományosnak tűnő alátámasztásával, de kétségtelen a jelenléte, melyet szinte kivétel nélkül mindenki megérez. Osztozunk ebbe az élményben, ha megfejtetni nem is lehet, hatásaira - látva milyen ellentmondásos helyzeteket képes generálni - , viszont az évek során igyekeztünk felkészülni, és felkészíteni az ide érkezőket is. Biztosan lehetne magyarázatokat találni arra, hogy az alkotótábor milyen egyéb elemeket, vagy lehetőségeket tartalmaz, ami az itt ébredő érzelmeket igazolhatnák, de visszatérő élmény, hogy ezek a körülmények nem képesek önmagukban azt a katartikus hatást generálni, mely a csorómpusztai építőtáborok elvitathatatlan karakterét adják.

A működés még erősen strukturálatlan volt, de a tapasztalat hiányát a lelkesedés és elkötelezettség pótolta, amely nem csak a szervezőket jellemezte. A táborban résztvevő önkéntesek, és minden alkotó az esemény sikeréért dolgozott, és nem csak a saját projekt építésére, hanem a közösség egybentartására, és hatékonyságának fejlesztésére is figyelmet fordított. Nem kérdés hogy ezekben a korai években lehetett igazán erőteljesen átélni egy olyan közösség születését, és működését, amely ha korlátozott ideig is, de képes volt minden tekintetben pozitívan és alkotó módon a folyamatokban részt venni. Az anyagi források szűkössége és a tapasztalatlanság ellenére, a 2011-es eseményt tekinthetjük a későbbi sikerek forrásának. Ebben az évben jelöltük ki a fejlődés és a későbbi struktúrák alapvető irányait és formáját. Talán érdemes itt **Howard Gardner, Csíkszentmihályi Mihály, és William Damon Jó munka** című, közösen megjelentetett könyvéből idézni:

„A kreatív embereket általában kíváncsiságuk hajtja, és jellemzően belülről motiváltak - egy -egy szellemi felismerés jutalmazóbb számukra, mint az anyagi elismerés. Emiatt a közvélemény, és kollégáik is különcknek tartják őket. Az újítókat azért nem érdekli a pénz és a hatalom, mert jutalmukat közvetlenül munkájukból nyerik. A felfedezés folyamatának izgalma és csodálata elégti ki őket - ezt az érzést pedig semmilyen pénzért nem lehet megvenni.”¹¹⁸

¹¹⁸ Howard Gardner, Csíkszentmihályi Mihály, William Damon: Jó munka. Győr, 2008, Lexecon Kiadó, 38 p.

Huszár András, Nagy Nándor
2011 - Hello Wood, Csórompuszta, fotó: Hello Wood

Szabó Edit, Losonczi Áron
2011 - Hello Wood, Csórompuszta, fotó: Hello Wood

Oliver Sales
2011 - Hello Wood, Csórompuszta, fotó: Hello Wood

Valóban, a beletett munkaórák, és az ide koncentrált figyelem mennyisége nehezen lenne lefordítható összegekre. A hagyományos mozgásterekből kimozdulva a jelenlevők olyan erőforrásokat voltak képesek beemelni a munka folyamatába, amelyekről valószínűleg ők maguk sem tudták, hogy annak birtokában vannak. Ahogy **Ernst F. Schumacher** megállapítja az ilyen belső erőket felébresztő munkavégzéshez két dologra, szabadságra, és rendre van szükség.

A korai években ezek a feltételek a belső motivációkban teremtdtek meg. Sem a szabadságot, sem pedig a rendet nem, vagy csak részben voltak képesek a szervezők biztosítani. E két fogalom nem a külső körülményeknek köszönhetően jelent meg az építés folyamatában, hanem sokkal inkább a résztvevők hozzáállásának kivetülésein keresztül válhattak kitapinthatóvá. A 2011-es alkotótáborok legfontosabb tapasztalatait az ilyen és ehhez hasonló érzések jelentik számomra, melyek megélésén keresztül indulhatott meg az építőtáborok építésen túli értelmezhetőségének és összetettebb kapcsolódásainak a vizsgálata és elemzése. A megismerés középpontjában a hely sajátosságai, és a közösségépítés kapcsán felbredő érzések és tapasztalatok álltak. Nehezen körbeírható tapasztalatok ezek, melyekről Ernst F Schumacher azt írja:

„A középpontot a metafizika, és az etika alkotja, olyan eszmék, amelyek akár tetszik akár nem, kívül esnek a tények világán. Minthogy kívül esnek a tények világán, a szokásos tudományos módszerrel sem bizonyítani, sem pedig cáfolni nem lehet őket. Ez azonban nem jelenti azt, hogy pusztán „szubjektív” vagy „relatív” eszmék, illetve pusztán mesterséges konvenciók volnának.”¹¹⁹

A 2011-es program során találkoztam első alkalommal azokkal a jelenségekkel, melyeket **Schusterman** a testtel, a „szómával”, vagy Ernst F. Schumacher a munkával kapcsolatban próbál elénk tárni. Tetten érhetőek azok az érzések, melyek a közösséget formálják, és amelyek a projektek sikerét okozzák, de ezek nehezen körvonalmazhatóak, és egy tudományos környezetben nehezen igazolhatóak, illetve működésre gyakorolt elementális hatásuk nehezen definiálható. Nem csak arról van szó, hogy a részvétel és a beletett munka és lelkesedés nehezen értelmezhető gazdasági vagy pénzügyi tekintetben, hanem elsősorban arról, hogy ezek valódi motivációi, és céljai nem pontosan definiálhatók a tudományos módszertan eszközeivel.

¹¹⁹ Ernst F. Schumacher: *A kicsi szép*. [Small is beautiful] Ford.Perczel István. Budapest, 1991, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 95-96.

3.3. Még több, még nagyobb, és szociális - 2012

Az intenzív növekedés gyakorlati és szellemi célok tekintetében is tovább folytatódott. A 10 építészeti projekt mellett 7 tipográfiai és fotós projekt, valamint 3 filmes alkotás is elkészült. Ebben az évben kapcsolódtak össze szorosan a szociális építészeti elképzeléseim a Hello Wood céljaival. **Gulyás Erzsébet**tel közösen, ekkor hoztuk létre a **Reflekt Stúdió**t, melynek két fontos munkájáról a későbbiekben még részletesebben beszámolok.

A 2012-es program helyszíne Dédestapolcsány, s az itt elkészült építészeti projektek a térség különböző településeire kerültek. Azaz az építés helyszíne egyfajta műhelyként volt értelmezhető, ahonnan az elkészült munkákat a tábor végén a célhelyszínre szállítottuk, és installáltuk. Ebben az évben készülnek el az első olyan munkák, melyek a Hello Wood karakterét, és megítélését hosszú évekre meghatározzák.

A 10 építészeti csapat parádés csapatvezetőkkel, és lelkes egyetemi hallgatókkal hozza létre alkotásait, melyeket a tábor megelőzően formai és tartalmi szempontból egyaránt a települések vezetőivel és civil képviselőivel is egyeztetünk. Ez az első igazi alkalom, amikor a tábori munkák valós helyszínekre, és élő környezetbe kerülnek. A projektek előkészítése, és előzetes összehangolása a településekkel nem mindig zökkenőmentes, de alapvetően mégis sikeres és működő folyamat. **Cseh András, Ványolós Endre és Borbás Péter** vezeti azt a csapatot akik Bódvalenkére terveznek, és építenek egy többfunkciós installációt. A projekt célja, hogy a télen-nyáron használatban lévő közkút köré egy olyan térbútor készüljön, amely tisztábbá teheti a mosás folyamatát, miközben a gyerekek számára is olyan környezetet teremt, ahol elfoglalhatják magukat, amíg a munka folyik. A folyamatot **Pásztor Eszter**rel közösen készítettük elő, aki hosszú éveken keresztül igyekezett a település katasztrofális szociális körülményein meglepő, és újfajta attitűddel változtatni. A „sárkányteregető” névre keresztelt projekt egyrészt kapcsolódott Eszter Sárkányünnep és Freskófalú koncepciójához, másrészt jelölte az elkészült projekt karakterét, amely a sárkány formájának megidézésével próbálta a projektet szerethetőbbé, és könnyen azonosíthatóvá tenni.

E rövid összefoglalóban a „sárkányteregető” mellett **Szőke Gábor Miklós** Szakácsi tigris projektjére is érdemes pár szóban kitérnünk. Gábor személyesen többször egyeztetett a település lakóival, és vezetőivel, és számos elképzelést követően végül egy „védelmező tigris” megalkotása mellett döntött. A hatalmas szobrot egy egyedi, süllyesztett platós, nyerges vontató szállított a helyszínre, ahol a fogadtatás egészen különleges volt. Az akkor az ország második legszegényebb településének számító Szakácsi lakói egy kisebb népünnepélyt terveztek az állat érkezése köré. A tigris valóban szakácsi totemállattá vált, az évek során. komoly félelem volt, hogy az állatot az első télen egyszerűen eltüzelik, hiszen a település épületállománya leírhatatlanul rossz állapotban volt, de ez nem történt meg. A tigris tényleg a szakácsi közösség identitásának részévé vált. Ha csak rövid időre is, de képes volt a kicsi, de így is sok tekintetben szétszakadt közösséget egységgé formálni, és létrehozni valamit, ami mindenki számára közös értékkel gazdagította a települést.

A „sárkányteregető” egy uniós projekt kapcsán az elmúlt évek során elbontásra került, a szakácsi tigris viszont a mai napig a települést védelmezi, és talán pár hete jelezték, hogy felújítása aktuális, és számítanak az alkotók segítségére. A szakácsi tigris 10 éves, jelenleg erősen romlott állapotban, de továbbra is sértetlenül és büszkén védelmezi a települést.

A 2012-es program minden sikerével együtt komoly „túlvállalásnak” bizonyult több szempontból is. Először is a résztvevők számának tekintetében. Itt tanultuk meg, hogy van egy tudományosan is igazolható lépték, amely a közösségek belső szerkezetét alapvetően meghatározhatja. Az emberi elme 100-150 embert képes egyszerre fejben tartani. Ez az a belső fizikai korlát, amely felett az agy nem törekszik tovább arra, hogy a körülötte lévőket egyben tartsa, és elindul a közösség strukturálódása, az egységen belül újabb alcsoportok, és klikkek alakulnak ki. A 100-150 főnél magasabb csapatlétszám egyben tartása már nem lehetséges, és az egység megbomlik. Biztosan nem véletlen hogy a katonai struktúrák is századokban gondolkodnak az évezredek tapasztalataira építve a szervezeti egységeket. A közel 200 fős tábor már nem volt egyben tartható, és olyan belső feszültségek keletkeztek, melyek előtte és utána sem voltak jellemzők.

A lépték „túltervezése” mellett a tábor kettős feladata, és annak nem megfelelő előkészítettsége is problémákhoz vezetett. A résztvevők számára az új helyszín, az új közösség, és a megismerés új, fentebb már részletesen tárgyalt eszközei és formái önmagában elégséges kihívást jelentenek egy egyhetes, vagy 10 napos program számára. Ezt a felfedező utat, amely önmagában is komoly terhelést jelent a résztvevők számára, legyen szó oktatóról, vagy hallgatóról, tovább terheljük a szociális környezettel, és azzal a közösséggel, akik számára az alkotásokat el kellett készíteni. A belső utak mellett a külső kapcsolódások, szellemi, fizikai és érzelmi részének kezelése, nehezen befogadható rétegét hozták létre az építési folyamatnak. E kettőt később okosan összehangoltuk, és például a tokaj-hegyaljai építések során már szépen kezelhetővé tettük. De 2012-ben erősen feszítette a működés kereteit a megismerésre szánt tartalom mennyisége. A létszámbeli túltervezettség, és a tartalmi túlterhelés mellett, a résztvevő szakterületek számossága is zavaróvá, és kezelhetetlenné vált. A tábor ezen okok folytán kezdte elveszteni fókuszát, a csapategység megbillent, és elveszni látszott az a fajta lelkesedés, és egység, amely a 2011-es táborot korábban jellemezte. A beletett energiák végül sikeres, és a médiában is jól kommunikálható végeredményeket hoztak, de a szervezők belső egysége megbomlott, majd nem sokkal később szakításhoz, és a működés belső szerkezetének átrendeződéséhez vezetett. 2012. végtelenül kimerítő nyara azonban minden nehézség ellenére komoly sikerekkel zárult. A folytatásra vonatkoztathatóan nagyon sok tapasztalattal járt.

Borbás Péter, Ványolós Endre, Cseh András
2012 - Hello Wood, Dédestapolcsány, Bódvalenke,, fotó: Hello Wood

Szőke Gábor Miklós
2012 - Hello Wood, Dédestapolcsány, Szakácsi, fotó: Hello Wood

Szőke Gábor Miklós
2012 - Hello Wood, Dédestapolcsány, Szakácsi, jelenlegi állapot fotó: Fejérdy Péter

Berszán István ebben az évben csatlakozott hozzánk irodalmár hallgatóival. Apró gallyakból, és levelekből készített installációit megmosolyogták a többiek, és mivel egész napjukat az erdőben töltötték, nem is igazán értették mit is csinálnak valójában. Berszán „terepgyakorlatoknak” hívja ezeket az elvonulásokat. Az olvasás tereit és idejét a terepgyakorlatok tereivel és idejével igyekszik összekapcsolni. Egy írott szöveg környezetébe épp úgy kell belehelyezkedni, mint ahogyan az ember egy idegen erdőben elhelyezkedik. Egy szöveg tereit pedig pont úgy kell elfoglalni, belakni, mint ahogy egy idegen erdő tereit fedezzük fel.

Egy nap éjszakai programot szervezett diákjainak, és szólt, hogy ha valakit érdekel, akkor csatlakozhat hozzá. Ebédnél ki is hirdettük, hogy lehet jelentkezni a néma éjszakai túrára. Több mint százan jelentkeztek és István is egy kicsit megijedt, mert ekkora létszámmal idegen erdőben még nem vezényelte le ezt a produkcióját, de persze bevállalta, egy feltétele volt: senki nem szólalhat meg, amíg a túra véget nem ér. Ismerve a résztvevőket erős kétségeim voltak afelől, hogy ez lehetséges. Ha jól emlékszem, elég késő volt, mire mindenkit összeszedtünk, aki részt akart venni a programban, a jelentkezőkön kívül még jó páran spontán csatlakoztak. Előző este erős ivászat folyt a tábor bejárata melletti kocsmában, amit valójában csak miattunk nyitottak ki újra. A lényeg, hogy sokaknak jól esett egy nyugodt esti program gondolata. Berszán, mire a csapat nagy nehezen összeverődött elmonda újra, hogy nincs „duma”.

A túra ritmusát ő határozta meg, nem kellettek lámpák, és nem volt beszéd. Mindenki egyetértett, és elindultunk a vaksötétbe. A dédestapolcsányi tábor gyakorlatilag az erdőben volt, egy kerítés választotta el a tábori területet a vadontól, így nagyon messzire nem kellett menetelni hogy elérjük. A kijáratot elhagyva Berszán balra fel egyből egy meredek kaptatóra vezette a csapatot. Ahogy a társaság az erőbe ért, a susmorgás, és a kuncogás is megszűnt, és a száz fős csapat teljesen elnémult. A sötétben szavak nélkül haladtunk előre, az irányt az előttünk haladó mozgásából, és zajaiból következtethettük ki, és erősen kellett koncentrálnuk saját mozgásunkra, hogy a meredek, és ismeretlen talajon meg ne botoljon a lábunk. A környezethez való alkalmazkodás szükségszerűsége azonnal kitöltötte a pillanatot. Nem volt nagyon más, mint az előttünk haladó zajainak hangja, a fák törzsei és ágai, melyekbe kapaszkodni tudtunk, és a lábunk alatti talaj, mely minden lépésnél más volt, és így folyamatos figyelmet igényelt. A némaság megteremtette a teret arra, hogy érzékeinket aktiváljuk, és más módon figyeljünk. Az éjszaka sötét volt, de a szem lassan hozzászokott ehhez a sötétséghez, és a foltokat, nagyobb formákat érzékelt, ami biztonságérzetet adott, de annyira nem volt meggyőző, hogy a megszokott módon, kizárólag a látásunkra támaszkodjunk.

A menetoszlop pedig lassan, de egyre magabiztosabban haladt befelé az erőbe. Meg-meg rezzent, amikor egy-egy állat megindult mellettünk, végig szaladt a menetoszlop mellett. Nagy zajt keltettek ezek a mozgások, és elképzelhetetlen volt melléjük formát vagy méretet társítani. Egy újabb tapasztalás, mekkora egy éjszakai állat? Félelmet kelt és riadalmat? Talán pont így születtek az éjszakai szörnyekről szóló legendák. Egy tisztásra érve Berszán megállította a menetet, mindenkit leültetett, és tüzet rakott. Egy pár percre a lángok fényében újra láthattuk egymást, és egy picit megpihenhettünk. Mindenkin meglepettséget, lehetett látni, ami nem a rémület volt, hanem inkább kíváncsisággal keveredett.

Miután Berszán megmutatta az arcainkat egymásnak eloltotta a tüzet, és indultunk tovább. Mintha nagyon sok idő telt volna el, és mintha a csapat már rutinosabban mozgott volna, mint az induláskor. Nem értettem miért kell tüzet rakni, de Berszán azt hiszem, hogy tisztában volt vele, hogy milyen, ha ilyenkor egy pillanatra látjuk egymást. Milyen, ha egy pár percre megállítja a menetet. Érezte a mozgás ritmusát, és tudta, hogy szükséges a megéléshez ez a szünet. A tűzrakás csak ürügye a

megállásnak, lényege a ritmusban van, a szünet, a lassulás, az a pár perc, a megélés, és megismerés viszonylatában sokkal jobban értelmezhető.

A menet tovább haladt, már határozottabban mozgott. A pihenő alatt mintha a test felfogta volna, milyen feladata van, és már könnyedebben vettük a korántsem könnyedebb terepet. Az erdőben egyre nagyobb biztonsággal mozogtunk, és lassan elkezdtek megérkezni azok az érzések, melyek ezt az együtt-haladást közösségi élményként is értelmezni képesek. Egy százfős embercsapat erős tempóban, éjszaka halad célja felé. Nehéz szavakat találni, mihez hasonlítsuk? Egy őskori törzshöz, egy római századhoz, akik éjszaka, és észrevétlen kell, elfoglalják másnapi helyzetüket? A gondolkodás és emlékezet mélyrétegeiből törtek fel a kollektív eseményekkel kapcsolatos élmények. Az erdőben talált emlékek, mindenkit elértek, és még jobban elcsendesítettek.

Lábunk már rutinosan mozgott az erdő talaján, kezünk már ügyesen követte az előtte haladót, és hajlította el az utunkba kerülő rugalmasabb ágakat, amikor kiértünk egy nagyobb erdészeti ösvényre. Körülbelül másfél órát meneteltünk az erdőben. Berszán nem tévedt el, és a táborhoz közel vezette ki a csapatot a "főútra". Ahogy kiértünk, és már látszottak a tábor fényei, lezárta a programot, és újra lehetett beszélni. De persze senki nem mondott semmit. Némán értük el a tábor. Akik maradtak megkérdezték, milyen volt? Jó, felelték a legtöbben...

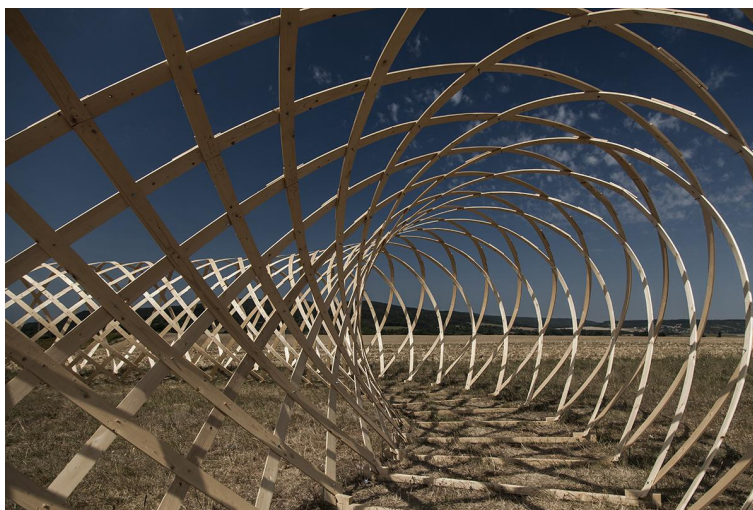
Krasznahorkai a doktori iskolában tartott előadása felvétele kapcsán azt kérdezte Turányitól, hogy olyan előadást szeretne, ami „prezentatív”, vagy olyat, ami a lényegről szól. Ha ez az utóbbit választaná, akkor nem készülhet felvétel. Gábor ezt az választotta, és így az elhangzottak az előadóteremben maradtak, és a valódi mondanivaló, a gyakran nem kimondott tartalom, csak azoké lett, akik jelen voltak az előadáson. Annak ellenére, hogy a tábokrokról rengeteg videó készült, a helyzet mégis hasonló, a lényegyet nehezen lehet képen, vagy szövegben rögzíteni, a jelenlét és a megélés a megismerés olyan formáját tárja elénk, ami egyszeri és megismételhetetlen, és ahol minden képi dokumentáció csak az esemény formájának, nem pedig valódi tartalmának rögzítésére alkalmas.

3.4. Letisztult tapasztalatok - Perspektívaváltás - 2013-2014

- Step Closer és Play With Ballance
- Nemzetközivé válás
- Az „open call” bevezetés
- A munka, az építés, a közösségépítés kapcsolatának megérzése
- Kiemelt alkotók, projektbemutató
- Utóélet, anyaghasználat, fenntarthatóság

A 2013-as és a 2014-es Step Closer és Play With Balance táborok az építés örömét, és a „valóráválás” élményét hozták el a számunkra. A 2012-es tábor tanulságait komolyan véve, a létszámot immár tudatosan 100-130 fő köré csökkentettük, hogy a közösséget egy egységként kezelhessük, és egyben tarthassuk. A feladatot, szintén tisztábban fogalmaztuk meg. Vállaltan „experimentális” tábor szerveztünk ahol az építésre, és a megvalósításra koncentráltunk. Annak érdekében, hogy az építés kereteit mind fizikai, mind pedig szellemi tekintetben egyértelműbbé tegyük. Ezekben az években kezdtünk el komolyabb figyelmet fordítani arra, hogy a csoportvezetők, és a diákok képet kapjanak arról, mire számíthatnak, a helyszínt és az építés folyamatát illetően. Ekkor készültek az első „open callok”, melyek pontosan leírták, milyen környezetre kell számítani, milyen felszerelés áll rendelkezésre, és milyen anyagok használhatók fel az építés során. A fizikai paraméterek mellett a tábor témáját is meghatároztuk, és az ehhez kapcsolódó elképzeléseinket, és gondolatainkat is megosztottuk a jelentkezőkkel, így lett a 2013-as tábor témája a „Lépj közelebb”, mely a kapcsolatteremtés régi/új formáira szeretne volna irányítani a résztvevők figyelmét. Már a cím is sokat elárul arról hogyan közelítettük meg az építőtáborokat ezekben az években. A két szó a „Lépj közelebb” nagyon is beszédes, és jól jelöli céljainkat. A test jelenlétét feltételtelevé, és a lépéssel mozgásba hozza azt. Közeledésre hív, mely nem csak a másik emberre, hanem a természetre, a környezetre, és az építés folyamatára is vonatkoztatható. A „Lépj közelebb” fizikai mozdulatot jelöl, és kijelöli a mozgás irányát is. Közeledésre szólít fel, melyet a testen keresztül lát megvalósíthatónak.

Ezekben az években valóban az építésre koncentráltunk, a lecsökkentett létszám, és a leegyszerűsített, és pontosabban meghatározott feladat, a már megszerzett tapasztalatok, és rutinok, az ismert helyszín, és a szervezők, és önkéntesek töretlen lelkesedése már képes volt megteremteni azt a külső rendet, melybe az alkotók valóban szabadon tudtak behelyezkedni. A kialakult struktúra már képes volt biztosítani a működés megnyugtató kereteit, de nem telepedett rá az alkotás folyamatára. Nyitott felületeket hagyott, melyben mindig maradt tér és idő a spontán vagy váratlan változásokra. Mivel a feladat jól definiált, és belátható volt, a résztvevők plusz tartalmakkal is gazdagították az eseményt. Visszagondolva talán ezek voltak azok az évek, melyek minden tekintetben, és igazán egyensúlyban voltak, ahogy a 2014-es tábor címében ezt meg is fogalmaztuk: Play With Balance - „Játssz az egyensúllyal!” Ekkor vált a program igazán és tudatosan nemzetközivé.

Enrique Soriano, Pep Tornabell,
2013 - Hello Wood, Csórompuszta, fotó: Kékesi Donát

Nagy Nándor, Szabó Bulcsú,
2013 - Hello Wood, Csórompuszta, fotó: Kékesi Donát

A pályázati felhívásokat, már néhány nagy, nemzetközi online szakmai portál is megosztja, és a csapatvezetői jelentkezések a világ minden pontjáról érkeznek. Spanyol holland, lengyel, horvát, német stb. csapatvezetők pályáznak és vesznek részt a programban. A csoportvezetők mellett már a hallgatók jelentős része is külföldi. Nem elsősorban a régióból, hanem jellemzően jó nevű építészeti képzést nyújtó egyetemek hallgatói a világ számos pontjáról. Ezekben az években érkezik hozzánk többek között Benedetta Tagliabue irodája. Benedetta a tábor követően a MOMÉN tart előadást, vezető tervezője pedig csapatot vezet a táborban.

A nemzetközivé válással a tábor is angol nyelvűvé válik. Az építés közösen átélt folyamata mellett talán a közös nyelvnek is köszönhető, hogy a tábor szerkezete még szorosabbá válik, és az építők közössége az érkezést követő néhány óra alatt már formálódik. A fentebb tárgyalt körülményeknek, a rutinszerű cselekvések hiányának, a természeti környezet változásának köszönhetően a közösségépítés valami szükségszerű dologgá válik, melynek felépítése azonnal szinte magától megindul. Szervezőként egy idő után már mosolyogva néztük a megérkező bizonytalanul keresgélő résztvevőket, és tudtuk, hogy ez a bizonytalanság pár óra múlva már a múltba vész, és elindul egy olyan hihetetlenül intenzív közösségépítési folyamat, amihez hasonlóan nekem korábban még soha nem volt részem. A megérkezés jellemzően a kora délutáni órákban történt, de másnap reggel a tábor már közösségként funkcionált, pár nap elteltével pedig mindenki úgy mozgott a térben, mintha az a világ legtermészetesebb dolga lenne.

Az építés folyamata felemelő és katartikus volt. Mindenki ismerkedett a közösen végzett fizikai és szellemi munka szokatlan élményeivel, mely élmények hergelték a résztvevőket, még többet szerettek volna tapasztalni, még többet megélni. Mondhatnánk azt, hogy megéreztek az élő és eleven „szóma” jelenvalóságát, és nem tudtak betelni ezzel az élménnyel, kószolgatták, próbálgatták, szándékosan keresték határait, tűző napon, szakadó esőben, éjszaka dolgoztak, nem azért mert erre mindenképp szükség lett volna, egyszerűen keresték annak a formának a határait, ami saját létüket, mozgásukat, és érzékelésüket keretezte. Az építés ennek az élménynek a részévé vált. Az építmények izgalmasak, kísérletezők, finoman kimunkáltak lettek. Az élő, kereső test játéka, melyeken minden egyes elhelyezett fadarab, minden behajtott csavar az önmegfigyelés egyik eleme is volt egyben. A résztvevők beleépítették magukat az elkészült alkotásokba, nem arról van szó, hogy a csapat egyes tagjai sajátjuknak érezték az elkészült projekteket, hanem arról, hogy mindannyian benne-levőnek érezték magukat, saját maguk is részét képezték az elkészült projektnek.

Az alkotások apropók, a megismerés eszközeiként gondolhatók el, de az ezekben az években készült munkák a résztvevők belső egységét, a csapat közös és hatékony működését, felszabadultságot, és szabadságot tükröznek, s így önmagukban is hordozzák ezeket az erényeket. Az ezekben az években született alkotások azok talán, melyek a legjobban képesek kifejezni azt, amit szavakba nehéz közvetíteni.

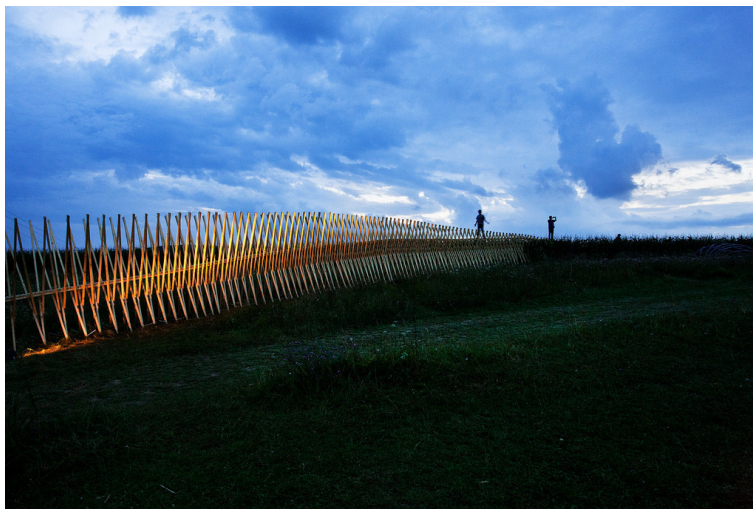
Úrprogram
2013 - Hello Wood, Csórompuszta, fotó: Somoskői Gábor

A Csongrádi Térfilozófiai Társaság (CTT) 2003-as megalapítását követően (alapítók: Domokos Tamás, Losonczi Áron, Pozsár Péter) tevékenységét ezekben az években a Hello Wood táborok keretein belül valósítja meg. A kutatás fókuszba az űrkutatás felé fordult, és létrejött a csóromi űrprogram, melynek célja a rendelkezésre álló eszközökkel olyan „artifact” kifejlesztése, amely képes a sztratoszféra megközelítésére. A program keretein belül 2013-ban elkészült az első kísérleti rakéta, melynek sikeres kilövésére a tábor záró eseményének keretein belül került sor. A kutatócsoportot, Losonczi Áron a CTT társalapítója, Csontos Aladár, Szemerei Samu, valamint két Csehszlovák űrkutató Jan Mach Jan Vondrák vezetik, akikkel az együttműködés már az 1979-es Karlovy Vary jazz fesztiválon elkezdődött. A 2013-as sikeres kísérletnek köszönhetően a csapat további támogatásokat szerez munkája folytatására, és elkezdődik az együttműködés a Dörögdi medencébe telepített lokátor központtal, akik számítási kapacitással, és a mélyűr vizsgálatára alkalmas radarjaikkal támogatták a további munkát. 2014-ben ennek az együttműködésnek köszönhetően pedig létrejönnek azok az objektumok, amelyek már szerves organizmusok kilövésére is alkalmasak. Az első állatkísérletre, melyet a WWF munkatársai folyamatosan nyomon követnek, és ellenőriznek, a 2014-es tábor záróeseményén kerül sor, amikor egy kísérleti majmot lő ki a CTT sikerrel a világűrbe.

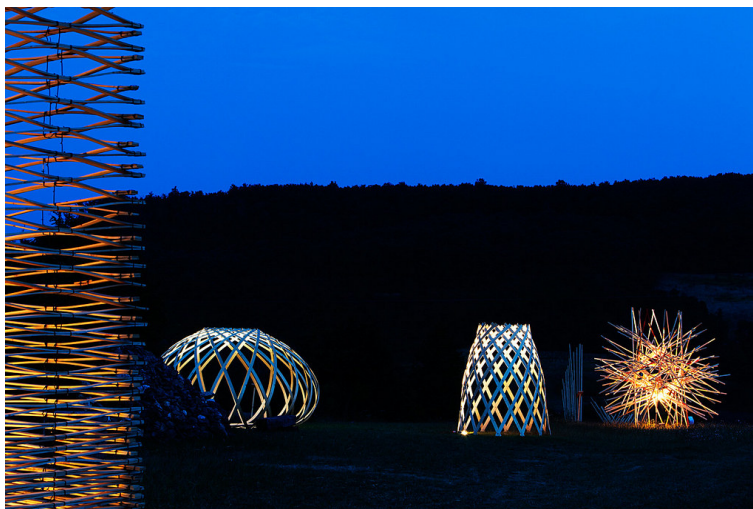
Ezekben az években alakul ki a tábor működésének szinte minden meghatározó eleme. Az előkészítés folyamata is tervezetté válik. Jellemzően január-februárban kommunikáljuk a csoportvezetői felhívást, mely az építés feltételeit, a dátumokat, és a tábor témáját kommunikálják. Erre a felhívásra várjuk a csoportvezetői jelentkezéseket, melyeknek a témához kapcsolódó installáció terveit kell tartalmaznia, olyan formában hogy az a rendelkezésre álló eszközökkel megvalósítható legyen. Ezekből a beérkezett pályázatokból választjuk ki azt a jellemzően 5-10 projektet, melyet később a program során megvalósítunk. A nyertes projekteket ezt követően a hallgatók számára is láthatóvá tesszük az együttműködő online felületeken. Ezzel párhuzamosan indítjuk a hallgatói jelentkezéseket, akik már úgy tudnak a tábori részvételre pályázni, hogy látják a nyertes pályaműveket. A hallgatók portfólióval, és rövid motivációs levéllel jelentkeznek a részvételre. A kiválogatott hallgatókat pedig arra kérjük, hogy jelöljenek meg 3 olyan koncepciót, melyen szívesen dolgoznának. A résztvevők minden alkalommal a megjelölt projektek valamelyikéhez tudnak csatlakozni. A jelentkezések elbírálásban elsősorban csapatdinamikai szempontokat vettünk figyelembe, melyet a csoportok beosztásánál is szemelőt tartottunk.

Ezekben az években indul el a résztvevők elégedettségének a visszamérése is. A táborot követően a hallgatók kérdőívet töltenek ki, és a legfontosabb, táborot érintő kérdésekre válaszolnak. Az így kapott visszajelzéseket pedig kielemezzük és tapasztalataikat beépítjük a soron következő program szervezésébe.

A jelentkezés kerete mellett a tábor folyamatosan strukturálódik, a már meglévő fókuszok mellé, melyek a téma meghatározás, a szponzoráció és finanszírozás, a kommunikáció, és a munkamenet koordinálása, olyan további tartalmak kerülnek beemelésre, mit például a biztonság kérdése, a jogi környezet szükséges megteremtése, az étkeztetés önellátás, a hulladékkezelés, vagy az orvosi ügyelet, szükségszerűségének vizsgálata. A tábor heti ritmusa is lassan kialakul és rögzül. Látjuk már, mikor milyen reakciókra számíthatunk, mikorra készülnek el a csapatok, és mik lehetnek a jellemző újra és újra visszatérő hiányosságok és nehézségek. A megélt élményekre, és a szervezet felépülésére támaszkodva egy 3 éves projekt megvalósítására vállalkozunk, melynek a Project Village nevet adtuk.

Juhász Ákos, Eke Dániel 2013 - Hello Wood,
Csórompuszta,, fotó: Bujnovszky Tamás

2013 - Hello Wood,
Csórompuszta, fotó: Bujnovszky Tamás

Suzana Milinovic, Rufus van den Ban 2013 - Hello Wood,
Csórompuszta, fotó: Somoskői Gábor

3.5. Project Village - 2015 - 2017

- Professzionális egyetemi munka
- 3 éves kutatás
- Saját területfejlesztés
- A profi működés összeáll
- Szakmai előadás, az elmélet és gyakorlat egysége
- A személyiség kérdéseinek megsejtése

A Step Closer és a Play With Ballance táborokat követően már komoly tapasztalatot gyűjtöttünk az építés területén, és a project village elindításával a közösségteremtés, és a közösség építésének folyamatát szerettük volna vizsgálni. Bár a falvakat hosszú idő alatt kialakuló társadalmi politikai, történelmi és környezeti összefüggések teremtik meg, mi arra voltunk kíváncsiak, hogy vajon képes-e egy semmiből létrehozott település saját magát, és működésének feltételeit definiálni a rendelkezésre álló viszonylag rövid idő alatt.

A faluépítés helyszínét az akkor megvásárolt Csóromfölde adta, mely Csórompusztától 600 méterre elhelyezkedő, valaha lakott körülbelül két hektáros terület. A helyszín megközelíthetetlenül gazos, fás bokros terület volt a megvásárlás pillanatában, melyet az előkészítés során kitisztítottunk, és a tábor fogadására alkalmassá tettünk. A falu felépítésével kapcsolatban ezen a teljesen elhagyott, és minden infrastruktúrát nélkülöző területen a közösségépítés alapvető, fizikai környezetének megteremtésével, és annak nehézségeivel is szembe kellett néznünk.

Megállapíthatjuk, hogy a települések rejtett, de legnagyobb értéke a kiépített infrastruktúra, mely talán hasonlítható a rutinszerű cselekvések hiányához, hiszen az együttélés ilyen típusú feltételeire gyakran adottságként tekintünk, és szerepük csak akkor válik fájdalmasan érzékelhetővé, ha nélkülöznünk kell ezeket az alapadottságokat. A szálláshelyek, a közösségi terek, a munkavégzés helyszíneinek meghatározása mellett, kihívást jelentett a higiénés blokkok tervezése, és kiépítése, a vízellátás, és a szennyvízkezelés megoldása a konyha, és a bár infrastruktúrájának kialakítása, és az áramellátás biztosítása. A nyilvánvalóan komoly költségekkel járó infrastrukturális fejlesztéseknek volt azonban komoly közösségformáló ereje is. A résztvevők lassan becsatlakoztak a fenntartási folyamatokba, és így érzékelhetővé váltak egy alig 200 fős közösség működésének melléktermékei is.

A hulladék, a szennyvíz mennyiségének érzékelése önmagában képes volt az ezzel kapcsolatos elképzeléseket és korábbi ismereteket felülírni, és módosítani. Érzékelhetővé váltak egy kis közösség működéséből eredő fizikai következmények, melyeknek a kezelésére rendszereket, és rutinokat kellett kialakítani. Az infrastruktúra fenntartása, folyamatos karbantartása, és üzemeltetése komoly erőfeszítéseket, és ráfordított energiát igényelt, és

számtalan a felelősséggel kapcsolatos kérdést hozott felszínre, melyeket meg kellett tanulnunk viselni, és kezelni.

Az infrastruktúra felállítását követően, melybe már a hallgatók egy része is bekapcsolódott, megkezdődhetett a project village építése. E képzeletbeli letelepedéshez pedig a résztvevők új, valós idejű eljárásokat kerestek, az építkezés során technikai és politikai döntéseke gyakorlásával hozták létre saját közösségüket, és ezzel párhuzamosan magát az épített környezetet. A project village valódi letelepedésként hatott. A szereplők egy teljesen definiáltan helyszínen keresték meg a projektjük legideálisabb helyszínét, jelölték ki csapatuk működési területét, és teremtették meg ehhez az infrastrukturális feltételeket.

A hely alakulni kezdett, miközben élettel és munkával telítődött. Kialakultak a közösségi helyszínek a munkaterületek és a pihenés zónái. A terület fejlesztése elméleti elképzelések mentén indult, de ezeket rendszeresen felülírta a működés valósága, és ritmusa. A kezdeti elképzeléseket kellett a jelenlevés törvényszerűségeivel összeegyeztetni, mely nem volt mindig zökkenőmentes viszont mindig hordozott fontos tapasztalatokat, és tanulságokat. A falu valódi nyári egyetemként kezdett el működni. A kurátori munkát a project village három éve alatt **Muszbek Johanna** barátommal végeztük, s nagyban neki köszönhető, hogy a project village komoly nemzetközi egyetemi jelenlétet is fel tudott mutatni.

A munkába ez idő alatt bekapcsolódott többek között, **Alfredo Ramirez**, **Clara Oloriz**, **Liam Mouritz**, akik az AA (Architecture Assosiation London) ground lapjának munkatársai, **Rikkert Paauw**, holland képzőművész, **Danny Wills**, aki az ETH Urban - Think Tank stúdióját képviselte **Gianmaria Soccival** közösen, **Martial Marquet** francia építész, **Katsuya Fukusima** japán építész, **Charley Brentnall** az AA Studio in the Woods Make Labjának alapító vezetője, vagy az azóta már komoly hírnévre szert tett orosz svájci építész iroda, a **Cosmos**.

A project village az építés mellett komoly hangsúlyt fektetett arra, hogy az elméleti munka a gyakorlatot kísérje, a megszerzett tapasztalatokat azonnal, a helyszínen elemezve, és értékelve. Az esti előadás sorozatban olyan előadók szerepeltek a 3 év alatt, mint **Javier Villar Ruiz**, a **Kengo Kuma** építésziroda vezető tervezője, **Oren Lieberman**, a portsmouth-i egyetem építészeti intézetének vezetője, vagy **Robert Kronenburg**, számos mikro és mobil építészettel kapcsolatban megjelent könyv szerzője, és a liverpooli egyetem oktatója.

Az elméleti előadások a közösségépítésről, a test megismeréséről, a cselekvő építészet projektjeiről tartalmaztak a programhoz jól kapcsolható információkat. Az előadásokat mindig beszélgetések követték, melyek az elhangzottakra reflektáltak, és felvetettek a tábor működésével kapcsolatos kérdéseket is. A project village 3 évét minden alkalommal egy konferencia zárta. A már megépült alkotások között ücsörögve, meghívott előadókkal értékeltük az elkészült munkát, és elemeztük a közösség építés folyamatát.

Bart Jan Polman, Muszbek Johanna, Maurizio Bianchi Mattioli
2015 - Hello Wood, Csórompuszta, fotó: Glódi Balázs

Project Village 2015 - Hello Wood,
Csórompuszta, fotó: Somoskői Gábor

Project Village 2015 - Hello Wood,
Csórompuszta, fotó: Bujnovszky Tamás

Letelepedés, megérkezés rítusai - Settling, Rituals of Arrival

A 2016-os tábor a project village második éve, és az első alkalom, hogy a tábor új helyszínéül szolgáló Csóromfölde adott otthont a tábor teljes programjának. A 2015-ös átmeneti évet követően ez volt az a pillanat, amikor az új helyszínt, a résztvevők teljes egészében birtokba vehették. A program *A letelepedés, a megérkezés rítusai* címet kapta, mellyel a feladatot, és a hozzá kapcsolódó tartalmakat igyekeztünk körbeírni. A résztvevőket arra kértük, hogy a helyszínre érkezve a tervezett projektjük megépítése mellett fordítsanak kiemelt figyelmet a közösség-építés, és a ház-építés kapcsolatára. Az építést ebben az évben egy Master Plan elkészítése előzte meg, ahol a résztvevők figyelembe véve a már nagyjából kijelölt közösségi terek, és szállásegységek elhelyezkedését, a saját koncepcióik elhelyezését, azok egymáshoz való viszonyát véglegesítették. A 2016-os projektek rövid bemutatásával talán jól illusztrálhatjuk, hogy ki hogyan gondolkodott a megérkezésről, és ki milyen funkciók elhelyezését tartotta a megérkezés pillanatában a legfontosabbnak.

Martial Marquet és **Nicolas Polaert** egy olyan pad- és lelátó-rendszert tervezett, melyen a tábor összes résztvevője egyszerre helyet foglalhatott. Az íves szerkezet gyűjtőpontjába pedig egy szónoki emelvényt helyeztek el, így jött létre Csóromfölde „parlamentje”, amely a közösség életének vitás kérdéseinek tisztázására, és a feladatok megvitatására szántak. A „parlament” a terület közepén helyezkedett el, és nyilvánvaló politikai hozzáállást is tükrözött. A „parlament” megépítése egy kétségtelenül bázisdemokratikus rendszer fizikai leképezése volt, mely szimbolizálta a program működését és rögzítette a működés jövőben is kívánatos formáját. **Danny Wills** és **Gianmaria Succi** projektje a **Migrant House** nevet kapta, amely amellett, hogy tartalmazott némi áthallást az akkori hazai politikai helyzetre, elsősorban a megérkezés, és a letelepedés, az otthonteremtés kérdéskörét vizsgálta. Hogyan lehet létrehozni egyszerű eszközökkel olyan moduláris életteret, mely fejleszthető, sorolható, és képes helyet biztosítani az újonnan érkezők számára.

Neal Martin és **Lucas Hitch** **Alt-Cathedral** nevű projektje a tábor szakrális, és közösségi életének igyekezett helyszínt teremteni. A katedrális egy, a telken található rom köré építették. Az egykor lakott területen alig néhány épületalap maradt, melyeket már föld fedett, a kövek alig-alig látszódtak ki már a növényzet alól. Hitch-ék ezeket a halmokat bontották ki, és tették láthatóvá az egykori élet nyomait, és e köré a rom köré húzták fel installációjukat. A szerkezet követte a rom formáját, körülölelte a talált tárgyat, és új funkcióval töltötte fel a már hosszú évek óta rejtett kőhalmokat.

A katedrális megépítésének a folytonosság megteremtése mellett a kapcsolatteremtés is célja volt. A szakrális építmény összekötötte a múlt nyomait a jelen eseményeivel, és összekapcsolta a helyi anyagokat a táborban használt anyagminőségekkel. A katedrálisban

Christian Daschek, Julia Wildeis, 2016 - Hello Wood,
Csórompfölde, fotó: Hello Wood

Suzana Milinovic, Rufus van den Ban, 2016 - Hello Wood,
Csórompfölde, fotó: Hello Wood

Marcin Kurdziel, Danny Wills, 2016 - Hello Wood,
Csórompfölde, fotó: Hello Wood

pedig életre kelt számtalan kisebb performance, és a közösségi programok helyszínévé vált. Ez volt az a projekt, amely több éven át készült, és az alkotók évről évre visszatértek, hogy fejlesszék korábban megkezdett munkájukat.

Cseh András és Ványolós Endre Inventory nevű projektjével egy olyan raktár kialakítására vállalkozott, mely a tábort követően alkalmas helyet teremt a hely használatához nélkülözhetetlen eszközök tárolására, leltározására. Mivel a tábor időben erősen korlátozott, ezért a hely használata nem automatikus, hiszen az infrastruktúra nem elérhető azokban az időszakokban, amikor a hely épp nincs használatban. A raktár olyan felszereléseknek adott helyet, melyekkel a terület újra használhatóvá válhat. A raktárfunkció, a szükséges eszközök és felszerelések térigényét reprezentálta, láthatóvá tette, hogy a működtetésnek fizikai kiterjedései is vannak, mellyel a hely hosszútávú tervezése során is érdemes komolyan foglalkozni. Az Inventory felvetette az értékek védelmének, vagy védhetőségének kérdését is, és könnyen párhuzamot vonhatunk az alig 600 méterre innen Csórompusztán található magtár épülete, és az Inventory között. A magtár is a megtermelt javak, és értékek ellhelyezésére szolgált, és ez volt az Inventory kijelölt funkciója is. Pozícióját tekintve is hasonló helyzetet foglalt el, a terület központi részén minden irányból jól látható helyen épült.

A **Christian Daschek, Julia Wildeis**, egyszerű, de mégis fundamentális projektet alkotott. Az **Amazing Amassing Projekt** során annyi széket készítettek el, hogy a tábor összes résztvevője egyszerre leülhessen. Az elkészült több mint száz egyszerű bútor ráadásul egymásba illeszthető, és sorolható is volt, melynek köszönhetően könnyen raktározhatóvá, és szállíthatóvá is váltak. A székek hosszú éveken át szolgáltak a táborok alapvető bútorzataként, és a mai napig használatban van jó pár darab közülük.

Joao Prates Ruivo egy **fürdőházat** tervezett, melyet egy kisebb liget fái között helyezett el, az árnyékot adó lombok biztosították a fürdő számára a megfelelő klímát, és az egyszerű szerkezeten belül, kisebb medencéket, fürdőhelyeket alakított ki.

Joao

Rory Skott az Arch Daily újságírója egyszer azt írta a tábori élményeiről: "Milyen izgalmas látni a különbséget a filozófusok centripetális örültsége, és az építészek centrifugális örülete között". És valóban, mi is felfigyeltünk már arra, hogy a csóromi táborok során talán a hely szellemének, talán a hátrahagyott rutinoknak, talán a közösségépítés folyamatának, vagy a megismerés régi/új, és testközpontú folyamatának, vagy ezeknek eredőjének köszönhetően, előfordul, hogy néhányan már-már veszélyesen elmozdulnak eredeti, és beágyazott viselkedési mintáiktól. Általánosnak mondhatjuk azt az élményt is, hogy a tábort követően a visszatérés a megszokott környezetbe, az újra behelyezkedés a régi rutinokba nem mindig megy zökkenőmentesen. Ezek és az ehhez hasonló élmények azok, melyek kapcsán a ház-építés, majd később a közösség-építés és a személyiséggel kapcsolatos kérdések is felmerültek bennem. Mi történik az ide látogatókkal? Hogyan kezelik ezeket a helyzeteket? Fel vannak-e rá készülve, mi minden vár rájuk, és ha nem támogatjuk e őket abban kellő képpen, hogy az itt szerzett ismereteiket és élményeiket a helyén tudják kezelni? Segítünk-e nekik abban eleget, hogy az

itt átélt élmények később a saját életükbe is szervesen és alkotó módon épülhessen be, és személyiségük aktív részévé váljon? Lehet-e ebben többet tenni, és ha igen, hogyan?

2016 nyarán a tábor harmadik vagy negyedik napján ismeretlen londoni számról érkezett hívás. A vonal végén kedves hang Joao felől érdeklődött. Elmondta, hogy nagyon feldúlt, mivel párját nem éri el, nem tud vele érdemben kommunikálni. Lassan a telefonban is érzékelhetővé vált a feszültség, ami abban a pillanatban teljesen érthetetlennek tűnt a számomra, hiszen Joao folyamatosan jelen volt a tábor életében, aktívan részt vett a közösségi programokban, a tábor egyik fontos kedvelt, és nagyon szerethető figurájává vált, alig pár nap alatt. Igyekeztem megnyugtatóan telefonálni, hogy minden rendben van, és hogy nincs miért aggódnia, és szívesen átadom a telefont Joaonak, de mielőtt ez még megtörtént volna megkérdezte, hogy hol vagyunk, és hogy ez milyen szekta, ahol az emberek ennyire gyorsan képesek eltávolodni eredeti viselkedési formáiktól. Persze nagyon meglepett a kérdés, de akkor még nem igazán értettem, hogy pontosan mire vonatkozik, így aztán elvicceltem, és megnyugtattam hogy nincs semmi gond, és ha akar, bármikor csatlakozhat az itt folyó munkához.

Ahogy teltek a napok Joao valóban egyre több szokatlan dolgot művelt. Türelmetlen és agresszív kezdett lenni bizonyos helyzetekben, ami a tábor 10 éves működése alatt szinte alig volt tapasztalható. Joao türelmetlen lett és a tábor végén a projekt bemutatások során kisebb jelentet is rendezett, amit nehezen lehetett értelmezni. A fürdőház nem készült el, ami biztos adott okot aggodalomra, de a környezet támogató hangneme ezt a fajta reakciót semennyire nem okozhatta, sokkal inkább lehetett gyanakodni valamilyen belső változásra, vagy bizonytalanságra. Persze az incidens nem járt semmilyen komoly következménnyel, mindenki nevetett és Joao is megnyugodott, az esti programon pedig már nyoma sem volt a délutáni feszültségnek. De Joao a tábor végén nem ment haza. Ott marad gyakorlatilag egyedül. Azt mondta, még van ár napja, amit eredetileg Budapesten szeretett volna eltölteni, de inkább marad és befejezi a projektet. Maradt. Közben már megkezdük a tábor bontását, hiszen a felszerelést a tokaji helyszínre kellett szállítanunk menet közben. A vizes konténereket elszállították az aggregátorokkal együtt. A szerszámokat elpakoltuk, lecsomagoltuk, és kamionra tettük. Nem nagyon maradt már ott senki, és semmi, de Joao tovább folytatta a munkát egy fűrésszel, és egy ásóval. Joao lett az első csóromi remete, aki annyira megelégedett a külvilágról, hogy lemaradt a repülőjáratáról is. Joao egyedül küzdött a hatalmas telken az installáció befejezésével. Fejkendőben pár egyszerű szerszámmal, jött- ment, gyakorlatilag teljesen egyedül a területen. Végül kocsiba raktam, és felvittem a reptérre, ahonnan hazarepült Londonba. Több hét, talán több hónap is eltelt, mire hírt kaptunk felőle. Joao levelet írt, egy emailt: „Jól vagyok és most már megérkeztem, nem csak testileg hanem végre szellemileg is visszatértem.”

Joao esete rávilágított arra, hogy valami olyasmi történik az általunk létrehozott helyzetben, amit nem ismerünk. Joao szélsőséges esetben nem általános, de néhányszor az évek során előfordult hasonló helyzet, az élményben, ha finomabb módon is, de nagyon sokan osztozunk. A tábori jelenlét olyan nem várt tartalmakkal gazdagodik, melyeket nem terveztünk, mert nem is ismertünk, és melyek azt hiszem, tényleg az önismeret világa felé vezetnek. Olyan ez, mint amikor egy gyerek véletlenül talál rá valami olyan eszközre, melynek használata tapasztalatot, biztos kezet, és önfegyelmet igényel, s e készségek hiányában az eszköz használata mind saját maga, mind pedig környezete számára veszélyes lehet.

A tábori jelenlét olyan ajtókat nyitott több száz résztvevő előtt, melyek váratlanul érték őket, és idegenségük okán gyakran akár ijesztőek is lehettek. Akárhogy is nézzük, biztossá vált számomra, hogy a táborokban megélt tapasztalatok, és katartikus élmények valami véletlenszerűen megérintett, vagy feltárt tudásnak, és nem kizárólag a profi szervezésének és felkészültségének köszönhetőek.

A project village alatt megszületett építmények a szálláshelyekkel, és az infrastruktúra elemeivel, és az előadások, és performanszok számára felépített közösségi terekkel együtt már valóban egy közösség épített környezetét formálták, melyben kijelölésre kerültek a különböző működések terei, s e terek szövevényes összefüggési is működni kezdtek, kirajzolva az őket használó közösség működésének legfontosabb jellemzőit.

Studio Nomad, 2017 - Hello Wood,
Csóromfölde, fotó: Glódi Balázs

Sóvári Zoltán, 2017 - Hello Wood,
Csóromfölde, fotó: Bujnovszky Tamás

Danny Wills, Gianmaria Socci, Illés Zsófi, 2017 - Hello Wood,
Csóromfölde, fotó: Bujnovszky Tamás

3.6. Cabin Fever - 2018

- Építészeti léptékváltás
- Komplexitás előkészítés

A project village három évét követően egy újabb léptékváltás következett. A Cabin Fever 2018-as kiírásában olyan projekteket kerestünk, melyek a lakhatás és az élettér témáját járják körbe. az eddigi, jellemzően experimentális projektekkel szemben. Ebben az évben valóban lakható projektek létrehozását tűztük ki célul. Ez sok szempontból komoly változást jelentett a korábbi évek gyakorlatához képest. A korábbi években elsősorban experimentális projektek megvalósítására került sor a csóromi helyszíneken, ahol az építés, a közösségfejlesztés, és a személyiség építésének belső összefüggéseire, valamint a koncepciók elméleti tartalmaira koncentráltunk. Az építés folyamatát, és az azon keresztül megélhető élményeket kerestük, és elemeztük, és a munkát erős egyetemi kapcsolódások, és az elmélet és gyakorlat párhuzamossága jellemezte.

Ezek az évek biztosítottak a résztvevők számára egyfajta szabadságot, melyben kötetlenebbül tekinthetett minden résztvevő saját praxisára, és a szakmához való viszonyára. Nem felelőtlenségről, sokkal inkább egy olyan helyzetéről beszélek, ahol a szokásos rutinokat hátrahagyva egy rövid időre minden résztvevő, és szakmagyakorló a szokásos kereteken kívül helyezhette magát, és ennek köszönhetően talán jobban ráláthatott szokásos működésére. A Cabin Fever egész konkrét feladat elé állította a pályázókat, a mi részünkről pedig sokkal komolyabb előkészítést igényelt. A Cabin Fever célja az életterek vizsgálata a lakhatás új, és minimál tereinek újragondolása volt. Ebben az évben 7 kabint valósítottunk meg. Eltérően a korábbi évek irányaitól, a figyelem itt az előkészítésre, az anyagrendelésre, a megfelelő rajzi dokumentációk elkészítésére, és a helyszín előkészítésére összpontosult. Komoly kihívásokkal kellett szembenéznünk, hiszen a tábor időtartama, ami alig jelentett többet egy hétnél, egyértelműen nem volt elég arra, hogy ilyen komplex építményeket hozzunk létre.

Az előkészítésnek és a tábort megelőző egyeztetéseknek itt kulcs szerepet kellett szánunk. A tervezett objektvek végül hosszas előkészítést, és komoly utómunkát is igényeltek. A megvalósítás folyamatába már nem elsősorban egyetemi partnereket, hanem olyan kivitelező cégeket kellett beemelnünk, akik képesek voltak a szükséges elemek előregyártására, vagy a helyszín összeállításra, és anyagszállításra. A Cabin Fever másfajta tapasztalatokat hozott. Könnyűszerkezetes ház rendszereket emeltünk be az építés folyamatába, kísérleti, fűjható szigetelőanyagot alkalmaztunk a szendvicsszerkezetek feltöltéséhez, megjelentek a nagyobb gépek, a daruk, és emelők, melyek nélkül az előre gyártott elemeket nem lehetett a megfelelő biztonsággal mozgatni, és a helyszínre szállítani. Szigetelő anyagokkal, rétegrendekkel, és alapozási tervekkel dolgoztunk, a belső burkolati anyagokat, külső homlokzati elemeket, nyílászárókat, hullámlemezeket, és

szendvicspaneleket rendeltünk, hogy az épületszerkezetek az elvárt minőségben valósulhassanak meg.

Az elkészült projektek közül az argentin csapatvezetők munkáját érdemes kiemelni. A tervezők egy moduláris rendszert fejlesztettek, ahol a lakhatás szükséges funkcióit egy-egy jól definiált egységben helyezték el. Ezekkel a modulokkal pedig többféle kabin kialakítására nyílt lehetőség. Külön kabint kapott a konyha, a fürdő, és a hálóegységek, és az ezek által közbezárt terek alkották az épület közösségi tereit. Az előre megtervezett egységek jól variálhatóak, és többféle méretben, és igénynek megfelelően összeállíthatók voltak. A projekt pontos választ adott a kiírásra, hasonlóan talán az elementál projekt épületeihez, számos lehetőséget nyitott a participáció, és a lehetséges fejlesztések számára. Az elkészült munkák szinte kivétel nélkül más koncepció mentén alakultak, mind formailag, mind pedig funkciójukat, vagy komplexitásukat tekintve színes, és diverz képet alkottak.

Az elkészült munkák pedig az elmúlt évek gyakorlatához képest már kissé más irányba mutattak, az elkészült kabinok szinte kivétel nélkül alkalmasak voltak arra, hogy akár egy piaci megjelenés prototípusaiként tekintsünk rájuk. Mindegyikben benne volt a lehetősége annak, hogy később azokat továbbfejlesztve, olyan kisházak jöjjenek létre, melyek értékesíthetők, és sorozatgyárthatók. Ezzel a tábor elérte azt a célját is, melyet a már komoly piaci szereplőként is értelmezhető Hello Wood kitűzött maga elé: Jól kommunikálható, látványos, és átgondolt épületek jöttek létre, melyek jól illeszkedtek az Európa szerte akkor erősödő kisházépítési lázhoz.

Baki Áron, Egyed Csongor, Gadolla Máté, Kőműves Márton,
Szabó Ákos, Takács Ákos, Clara Oloriz, Liam Mouritz, 2017-2018 - Hello Wood,
Csóromfölde, fotó: Glódi Balázs

Cabin Fever 2018, Csóromfölde, fotó: Glódi Balázs

Cabin Fever 2018 - Hello Wood, Csóromfölde, fotó: Bujnovszky Tamás

3.7. Carnival - 2019

- Szakralitás, és hit kérdései, megérinthető-e a szakralitás, a közösségépítés ritmusa, szent és profán terei
- Lezárás, és új kezdetek
- A fekete garbók fala
- Az embertemplom

2019. a tizedik év. A tábor pedig a *Carnival* címet és tematikát kapta. Valamit lezárni készültünk, s már a Cabin Fever tábor lezárását követően tudtam, hogy a következő lesz az utolsó nemzetközi program, amit a megszokott keretek között, és az eddig megszerzett ismereteinkre építünk. A Carnivalt a tíz éves munka lezárásának tekintettem, és az eredeti elképzelések szerint ezt az évet egy év szünet követte volna, amit később a körülmények sok szempontból felülírtak. Annyi biztos azonban, hogy ezzel a programmal valóban lezárult egy évtized.

Ezt a zárást szerettük volna megünnepelni, és egyben nyitni valami új és izgalmas folytatás felé. A programba minden korábbi résztvevőt meghívtunk. Sok kis léptékű projekt építésére kértük a régi és az új résztvevőket. Olyan installációk elkészítését vártuk, melyek az ünnep tematikát járták körül, és amelyek alkalmasak arra, hogy egy záró esemény keretein belül magunkkal vigyük egy építész felvonuláson.

A carnivallal kapcsolatban elsősorban a szakralitás kérdése foglalkoztatott. Az eltelt évtized munkája során nagyon sok tapasztalat ebbe az irányba terelte figyelmemet. Minden bemutatott, és részletesebben tárgyalt jelenség valójában a szakralitás körül forgott. A hely, a természeti környezet megtapasztalása volt az első, melyet egyfajta újra-kapcsolódásként tudtam értelmezni. A megélése valami nem ember teremtette, valami nálunk hatalmasabb ismeretlen dolognak. A természet ritmusa ciklusai és szélsőségei valóban minden résztvevőt megérintettek, de a helyszín nem a nyaralás vagy a fesztiválozás helyszínét jelentette, hanem a munka terét keretezte. A résztvevők céllal érkeztek ide, azzal a szándékkal, hogy elképzeléseiket megvalósítsák, és megépítik. Ebben a folyamatban pedig a környezet nem egy csinos háttér, hanem egy folyamatosan jelenlevő, és a munkafolyamatokat minden pillanatban befolyásoló tényezőként volt jelen. A környezet a nem általunk teremtett, a kapott, a jelenvaló, a munka részévé tette magát, megkerülhetetlen, és felülbíráhatatlan részét képezte minden mozdulatnak, és munkafázisnak. A hátrahagyott rutinok és mozgásterek okán a résztvevők érzékei is élesebbek lettek, figyelték az időjárást, és reagáltak a folyton változó környezetre.

A környezet megkerülhetetlensége mellett az anyaggal való foglalatosság is hasonló irányokat jelölt ki. A faanyag jól megmunkálható, és ideális egy viszonylag rövid építési folyamat számára. De ezzel együtt a faanyagnak is megvannak a maga megkerülhetetlen, és

felülírhatatlan törvényszerűségei. Ahogy Sennett vagy Betegh Gábor is fogalmaz, meg kell látni az anyagban a lehetőségeket, és a megmunkálás során olyan megoldásokat kell keresni, melyek tiszteletben tartják annak belső szabályszerűségeit és korlátait.

Az építés kereteit meghatározó tényezők mellett a közösség kialakulása is az elvártnál mélyebb tapasztalatokat hozott. Az együttélésnek a szokásostól eltérő mélységeit lehetett megtapasztalni. A csapat egy szervezatként működött, alig pár nap alatt úgy összekovácsolódott, hogy minden a helyszínre érkező idegent szinte azonnal betolakodónak érezték, és jelezték felénk, ha nem a közösséghez tartozó személy érkezett a munkaterületre.

A Carnival során az ünnepek, és azok a rítusok foglalkoztattak igazán, melyek a kialakult spirituális érzéseknek keretet adhatnak. A tervezett karneváli felvonulás mellett két közösségi performancot is szerveztünk.

Két évvel korábban a project village keretein belül a Cosmos orosz - svájci építész csapat egy több mint 9 méter magas szerkezetet tervezett, és épített a helyszín bejárata mellé. Az elkészült szerkezet, egy a teljes területet hosszában, több mint kétszáz méteren elnyúló, óriási térfal első eleme, kísérleti modellje volt. Az elképzelés pedig egy olyan több funkciók tér-lehatárolásáról szólt, melyet különböző szinteken, különböző funkciókkal lehetett volna feltölteni. A térkijelölés, a jelhagyás és a terület körbe-határolása foglalkoztatta az alkotókat, mikor felépítették projektjüket. Az installáció közvetlenül a helyszínre vezető út mellett helyezkedett el, így alkalmas volt arra, hogy különféle kommunikációs célokra is felhasználhassuk. A carnivalra érkezőket arra kértük, hogy hozzanak magukkal egy fekete garbót, a táborba, melynek akkor még tervezett funkcióját nem árultuk el. A megérkezés első estéjén pedig arra kértük őket, hogy ebben a garbóban jelenjenek meg az első esti programon. A bemutatkozásokat és rövid eligazítást követően pedig elkezdődött egy olyan performansz, mely során a fekete ruhadarabokat az egyesével a falra szegeztük. Akkor még nem tudatosan, de valahogy mégis létrehoztunk egy szimbólumot, mely az otthon hagyott kereteket, és az ehhez tartozó viselkedési formákat száműzte a falra, ha nem is örökre, de a tábor idejére mindenképp. 15 fekete garbó lógott egy héten át a falon, hirdelve hogy a tábor területén más működési normák és szabályok vannak érvényben, mint amiket a napi rutin során követnünk kell.

A megérkezés rítusa mellett a záró esemény keretezésével is foglalkoztunk, ennek során installációt terveztem, amely formáját tekintve egy templomra emlékeztetett, használni szerettem volna azokat a kliséket, melyek mindenki számára ismerősek és mindenki számára azonnal érthető tartalmakat hordoznak. A templom elemei mégsem a megszokott módon készültek, és hordoztak egyfajta ellentmondást az anyaghasználat és méret tekintetében. Közel hat méter magas elemeket terveztem, melyek felső része erősen ívelt fa elemekből állt össze, s amelyek a fa hajlíthatóságának maximumát vették figyelembe. Az így meghajlított elemek egy boltozat egyik felét alkották. Az építéshez az induláskor használt legegyszerűbb 4x4 cm keresztmetszetű fenyő léceket használtam. Az ezekből kialakított fél boltozatokat egymás felé fordítva, és felállítva egy klasszikus, vagy inkább archetipikus templom

keresztirányú metszetét kaptuk. Száz darab ilyen elem készült el, melyek méretük ellenére könnyen mozgathatók, és légiesek voltak.

A záró eseményen, a templom felállításában, minden építőnek részt kellett vennie, hiszen a templom maga csak akkor tudott teljes alakot öltetni, ha a száz elemet két-két résztvevő tartja. Így 200 ember tartotta a száz oszlopot, melyeket egymás mögé soroltunk, és az éjszakai megvilágításban a fa oszlopok valóban egy templombelső terének hangulatát idézték.

Ebben a térben, melynek életbentartásához minden szereplő jelenlétére, és részvételére szükség volt, zajlott a záró ceremónia, melyben minden résztvevőt szimbolikusan az építők közösségének soraiba emeltünk. A beavatás a templom végében az egy évvel korábban a Paradigma Ariadné által épített installáció előtt zajlott, ami azért is volt izgalmas, mert a pavilon, amit építettek, formáját tekintve, a kialakult kontextusban, egy keresztelő kápolnára is emlékeztethette a résztvevőket.

Akár a Garbó falra, akár az Embertemplomra gondolunk mind a két projekt arra tett kísérlet, hogy a szakralitásnak, az ünnepnek valamilyen módon formát biztosítsunk a táborok keretein belül. Az elkészült performanszok sikeresek voltak, és a résztvevők élvezték és értették annak céljait.

Nyilvánvaló kérdés, hogy szükség van-e a szakrális élmények ilyen típusú formalizálására, vagy mesterségesen kreált keretezésére. Talán nem, de szemben velünk, akik hosszú évek óta érezzük, és élvezzük a közös építés okán ébredő hatásokat, a résztvevők, az újonnan érkezők, csak nagyon kevés időt kapnak arra, hogy felfejtsék, és megértsék itt szerzett, szokatlan élményeiket. A megvalósított események talán abban segíthetik a résztvevőket, hogy rajtuk keresztül gyorsabban, és hatékonyabban közelíthessék a helyszínen szerzett élményanyagot.

Hello Wood 2019 - Carnival, Csóromfölde, fotó: Hello Wood

Hello Wood 2019 - Carnival, Csóromfölde, fotó: Hello Wood

Hello Wood 2019 - Carnival, Csóromfölde, fotó: Hello Wood

3.8. Építész jóga

Lehetnek ennek más módjai és irányai is? A megvalósult projektek mellett itt megemlítenék még egy projektet, aminek a megvalósítására már tettünk kísérletet, de valódi formát még nem tudott öltetni. 2001-ben arra kértem a meghívott táncosokat, és mozgásművészeket, hogy figyeljék meg a táborban kialakuló mozgásokat, az építést kísérő mozdulatokat és gesztusokat, majd állítsanak össze egy olyan gyakorlatsort, mely a megfigyelt mozdulatok pontos feldolgozásán alapszik. Nem csak azt kértem, hogy figyeljék meg, hanem azt is, hogy tanulják meg ezeket a mozgásokat és a megszerzett tapasztalat birtokában állítsák össze az „építész jóga” mozdulatsorait.

A mozdulatsor sajnos nem jött létre, de a következő évek során remélem, hogy ennek kidolgozására még lesz lehetőségem. Az „építész jóga” azzal a céllal szeretném létrehozni, hogy vizsgálhassuk a “testmemória”, a szomatikus emlékezet működését.

Lehetséges-e, ha a táborban jellemzően végzett mozdulatokat a résztvevők eltávolodva a munkavégzéstől, az építés helyszínétől, teljesen más környezetben felidézve azokat, akkor az ott szerzett élmények újra felszínre kerülnek. Valahogy úgy, ahogy egy-egy illat véletlenszerű megérzése egészen régi és elfeledettnek hitt emlékeket képes előhívni. Magunkkal vihetjük-e az „építész jóga” keresztül az építés közben szerzett tapasztalatainkat, és felidézhetjük-e a jelenlevés emlékeit a “mozgásmemóriánkon” keresztül? Remélem, hogy erre is hamarosan fény derül.

3.9. Hello Wood - Argentína

A 2013-as táborban találkoztunk először Jeronimo Fanellivel, aki látogatóba érkezett a táborba. Rövid, egynapos látogatása alatt sok mindent látott, és tapasztalt, majd évekig nem történt semmi. 2017-ben aztán társaival együtt jelentkeztek, hogy szeretnék a Hello Wood programját Argentínában is megvalósítani. A szervező csapat 4 főből állt, akik elkötelezetten, és lelkesen láttak neki a munkának. Mercedes Palacio az argentin program szervezése előtt részt is vett a project village programjában, és a már megszerzett személyes tapasztalatokra építve, elkezdődött az argentin kiadás szervezése. Ennek apropóján a működés számos pontját, feltételeit, és szabályait fontosabb alkotóelemeit, rögzítettük, leírtuk, és a szervezők számára elérhetővé tettük. Az első évben több keretet is felállítottunk, meghatároztuk a felhasználható anyag keresztmetszetét, a maximális létszámot, és a működés alapvető infrastrukturális igényeit. A fizikai dimenziók mellett a csoportvezetői, és a diákpályázat formáját is rögzítettük, és a közös munka során megszületett az első „open call”, melyre elsősorban argentin hallgatók, és csoportvezetők jelentkezését vártuk.

Az argentin Hello Wood három éve, 2017-2019 között három, egymásra is jól vonatkoztatható téma köré épült, az első évben a tábor a **Con-tacto** címet kapta, mely egyszerre jelentette a kapcsolat teremtését a közösséggel, a természettel, és az építőanyagokkal, és leleményesen utalt a kézzel építés folyamatára is. A második év a **Contexto**, a contextus, az összefüggések, és kapcsolódások fontosságának hangsúlyozására kérte a pályázó csoportvezetőket. A **Contencion**, azaz a versengés, pedig a harmadik év témája lett, melynek kialakításában, és lebonyolításában, már valóban csak marginálisan vett részt a Hello Wood hazai csapata. Az argentin tábor a hazai program tapasztalataira és működési modelljére épült, és a világ tőlünk igen távol eső pontján valósult meg. A legfontosabb tapasztalata ennek a programnak számomra az volt, hogy az évek során kidolgozott módszereken, és a tapasztalatokon nyugvó ismeretek, Argentínában is ugyan olyan eredményeket hoztak. Kiderült, hogy a működés modellje adaptálható, és bárhol a világon reprodukálható, valamint a résztvevők nagyon is hasonló élményekkel gazdagodhatnak, bárhol a világon rendezzék is meg a Hello Wood tábor.

A résztvevők a hazai programhoz nagyon is hasonló élményekről, és tapasztalatokról számoltak be a tábor követően, melyek a megismerés új vagy újra felfedezett eszközeinek voltak tulajdoníthatók. A környezet eltérő volt, és ebből adódóan érzékelhetőek voltak különbségek, de az összképet illetően komoly egyezések voltak kiolvashatók. Szerencsére az argentin programban voltak olyan résztvevők a szervezőkön túl, akik mind a két táborban részt vettek, és ők is azt erősítették meg, hogy mind a két helyszín működik, és bár sajátosságaik okán érzékelhetőek különbségek, az élmény mégis közel azonos. Az argentin tábor szépen fejlődött, és a dél-amerikai kontinens számos országából fogadott csoportvezetőket és diákokat egyaránt.

A program viszont a finanszírozás nehézségei miatt nehezen fejlődött. Nem épült a Hello Woodhoz hasonló kettős szerkezet, mely a táborok tapasztalatait, és láthatóságát kihasználva piaci megrendelések felé is mozdult, és ezen keresztül biztosítani tudta a működés emberi- és pénzügyi erőforrásait. Ennek hiányában pedig a szponzoráció nehezen megoldhatóvá kezdett válni. Az argentin programnak végül a járványhelyzet vetett véget, de a szándék a folytatásra a kinti szervező csapat részéről továbbra is megvan.

3.10. Space Salon - Los Angeles

Danny Wills és **Gianmaria Socci**, a Hello Wood project village-sorozatában vett részt a táborban, az ETH szociális laborjának az Urban Think Tank- nek a képviselőjeként. A három év alatt több izgalmas projektet hoztak létre: a Migrant House, és a Hello Pizza projektek létrehozása köthető hozzájuk. Az együttműködés az Urban Think Tank-vel később tovább erősödött, és több programon és workshopon is együtt dolgoztunk a stúdió egyik alapítójával **Alfredo Brillenbourggal**, aki számos izgalmas projektet vezetett laborjával.

Danny és Gian később elhagyták az Urban Think Tank kötelékét, és saját egyetemi karrierbe kezdtek, az Egyesült Államokban, és Thaiföldön vállaltak oktatói feladatokat. Ennek az egyetemi munkának vált részévé a Space Saloon elnevezésű nyári egyetemi program, melyet a két Hello Woodon edződött oktató szervezett a Los Angeles melletti sivatagban. A hallgatók a thai egyetem diákjaiból, és az UCLA hallgatóiból álltak össze. A tábor kisebb léptékű volt, és 2010-ben és 2019-ben is három-három projekt épült fel.

A Space Salon már nem teljesen a Hello Wood formáját követte. Szoros egyetemi kapcsolódásaik miatt az elméleti munka, és előkészítés még a Project Village-hez képest is mélyebb volt, hiszen féléves kurzus épült a nyári tábor előkészítésére, és annak elméleti megalapozására. Az elmélet mellett a digitális technológiák is helyet kaptak a folyamatban. A helyszínt kortárs technológiákkal feldolgozták, és a begyűjtött adatokat, melyek a környezet tulajdonságait elemezték, feldolgozták, és vizualizálták.

A tábor körülbelül 40-50 fővel zajlott, és három installáció készült el. A meghívott csoportvezetők a korábbi Hello Wood résztvevők, és az UCLA oktatóiból álltak össze.

A Space Salon izgalmas kísérlet volt több szempontból is. Egyfelől érdekes volt látni, hogyan fejlődik az eredeti elképzelés, és hogyan kapcsolódik új elképzelésekhez, és módszertanokhoz. Az egyetemi környezetbe ágyazott workshop, vagy nyári egyetem hordozta a Hello Wood táborok szabadságérzetét, de egy kicsit kötöttebb pályán is mozgott, nyilvánvalóan ennek minden előnyével, és hátrányával együtt. Másfelől a környezet is jelentősen meghatározta a működést, a sivatag sokszor embert próbáló környezete az építés folyamatára is komoly befolyással volt. A harmadik és talán legérdekesebb tapasztalat, hogy a thai hallgatók kulturális különbségei, mivel a résztvevők több mint felét adták, jelentősen érzékelhető volt. A munkához való viszonyuk, azzal együtt, hogy jellemzően igen jó körülmények közül érkeztek a hallgatók, megdöbbentően pozitív élmény volt.

A Hello Wood jellemzően nyugati kultúrából érkező résztvevőihez képest a thai diákok sokkal fegyelmezettebbek, kitartóbbak voltak. Követték, és betartották a napi menetrendet, és a munka során is folyamatosan keresték a lehetőségét a részvételnek. Ezzel együtt nehezebben nyíltak meg, zárt közösséget formáltak, de ez a zártság nem csak a kommunikációra, hanem a helyhez való kapcsolódásra is érvényes volt. A kapcsolatteremtés nehezebben alakult ki köztük, és a többi diák között, és nehezen kapcsolódtak a természeti

környezetbe is. A résztvevők feloldása nem volt teljes, és elmaradt a benne-levésnek az a katarzisa, amely akár a magyar, akár az argentin táborokat jellemezte. A Space Salon programjában már érzékelhetőek voltak jelentős eltérések mind a szervezés, mind az előkészítés, mind pedig a lebonyolítás tekintetében, de az alapélmény mégis sok tekintetben emlékeztetett az eredeti megélésre, és élményekre.

A Hello Wood nemzetközi alkotótábora 10 év alatt egy egyetemi workshopból egy nemzetközi hírnévre és elismertségre szert tett, nyári egyetemi programmá nőtte ki magát. A tíz év alatt közel ezer hallgató vett részt a közös munkában, akik a világ legkülönbözőbb pontjairól érkeztek gyakran csak azért, hogy ebben az építészeti programban vehessenek részt.

A több mint 100 résztvevő, csoportvezető, és előadó pedig felelősségteljes, és lelkesítő munkájának köszönhetően a program szakmai színvonala is igen erőssé, és a nemzetközi szinten is értelmezhetővé vált.

A Hello Wood nemzetközi alkotótábor tapasztalatairól Isztambultól Varsóig, Torontótól Buenos Aires-ig tarthattam előadásokat, és vezethettem workshopokat. Az elkötelezettségnek, és a beletett számolatlan munkaórának, és a Hello Wood teljes csapatának köszönhetően egy egyedi szemléletű, és a világ számos pontján érthető, és értékelhető program született.

4. A magyar építőtáborok

A Hello Wood tábor nemzetközivé válásával, a külföldi jelentkezések növekedésével, és a létszámkorlát miatt egyre kevesebb helyet tudtunk biztosítani a hazai hallgatók számára. A nemzetközi tábor összetételét illetően arra törekedtünk hogy a magyar hallgatók mindig jelen lehessenek a táborban, hogy a nemzetközi kapcsolatok kiépítése megtörténhessen, illetve hogy képet kapjunk arról, hogy a hazai építészeti oktatásban részt vevő diákok hogyan szerepelnek a nagy nevű intézmények hallgatóihoz viszonyítva.

A magyar jelentkezések száma csökkent, melynek többek között az is oka lehetett, hogy a folyamatosan növekvő igényeket és feladatokat egyre nagyobb költségekkel tudtuk fedezni, mely a tábori részvételi díjak emelkedését is magával hozta. Annak érdekében, hogy az általunk legjobbnak ítélt jelentkezéseket minden esetben el tudjuk fogadni többféle szociális támogatási rendszert is kidolgoztunk. Minden évben a résztvevők körülbelül 10% a részesülhetett ebben a kedvezményben. Az elbírálás során pedig kifejezetten szociális szempontokat vettünk figyelembe függetlenül attól, hogy honnan és melyik intézményből érkeztek a hallgatók. A magyar egyetemisták számára ezen kívül egy eleve csökkentett árat biztosítottunk. Később arra is lehetőség nyílt, hogy ha valamelyik résztvevő a tábor helyszíni előkészítő munkáiba is becsatlakozik, akkor további kedvezményekben részesülhetett.

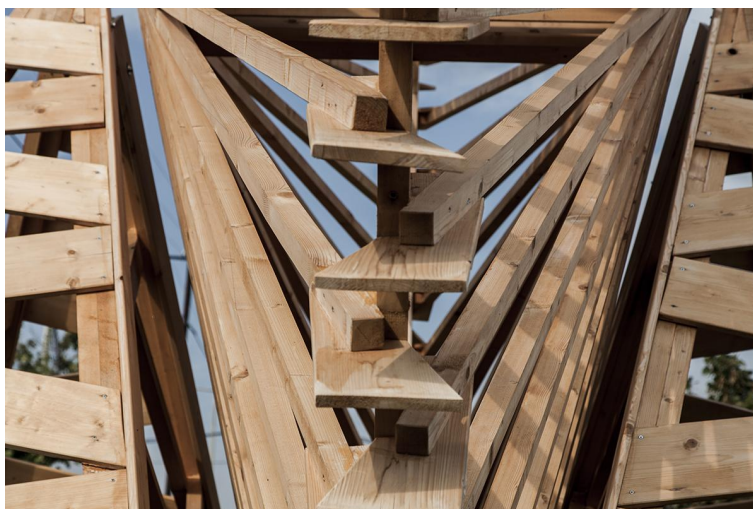
Mindezekkel együtt a hazai hallgatók részvételi aránya folyamatosan csökkent. Szerettük volna, ha tudunk a magyar hallgatók számára is terepet biztosítani a részvételre, így 2014-ben meghirdettük az első, **Balatoni hekk** elnevezésű programunkat, melyet kifejezetten a hazai oktatásban tanuló hallgatók számára szerveztünk meg. A program céljaiban nem, de számos ponton különbözött a korábbi nemzetközi programtól.

Pozsár Péter, Bányai Csaba, Balatoni Hekk,
Hello Wood, 2014, Csopak, foto: Hello Wood

Vass-Eysen Áron, Balatoni Hekk,
Hello Wood, 2014, Csopak, foto: Hello Wood

Huszár András, Balatoni Hekk,
Hello Wood, 2014, Csopak, foto: Hello Wood

4.1. Balatoni hekk

Az első három évben a magyar egyetemi programnak Csopak adott helyet. A vízpart közelében elhelyezkedő volt ifjúsági tábor jelentette a bázist, ahol az alap infrastruktúra rendelkezésre állt. A szálláshelyek mellett egy nagy közösségi tér, és a konyha, és étkező is adottság volt, így az előkészítés folyamata jelentősen leegyszerűsödött.

A csopaki évek alatt a projektek fókuszja sem sokat változott. Az építés élményének meg tapasztalása mellett olyan kisebb alkotások készültek, melyek elsősorban hangulatukban kapcsolódtak a város szerkezetéhez. Nem kezelték társadalmi kérdéseket, vagy közösségi problémákat, sokkal inkább a várost egy ideig színesítő installációk műalkotások voltak. A magyar tábor másképp szerveződött. A nemzetközi programmal ellentétben itt az oktatási intézményeket kértük fel az együttműködésre, és az egyetemek állították ki a résztvevő csapatokat. Így a szervezés során a kommunikációval, és a toborzással kevesebbet és másképp kellett foglalkozni. Az egyetemeken tartottunk előadásokat, és megkerestük azokat az oktatókat, akik szívesen csatlakoztak egy-egy nyári építéshez. Már a legelején, az építészeti intézetek mellett a tájépítészeti kart, és a Képzőművészeti Egyetemet is meghívtuk a programokba.

Kétségek, dilemmák

A hazai táborokat, és a Hello Wood szinte egész jelenségét, a hazai építészeti szcénában sokkal nagyobb kétkedés és bizalmatlanság övezte, mint amilyen visszajelzéseket a külföldi partnerektől kaptunk. Nehezen lehetett ezt a kételkedést átütni, és lépésről lépésre kellett haladnunk, de sokkal inkább kihívásként tekintettünk a jelenségre mintsem akadályként. Ezzel az attitűddel elsőként a Képzőművészeti Egyetem szobrász szakának oktatói esetében találkoztunk, akik nem egészen értették, hogy mit keres egy építészeti tematikájú táborban a képzőművészet.

Korábbi tapasztalataink alapján viszont mi biztosak voltunk abban, hogy a képzőművészet, és az építészet egymás mellettisége biztosan segít az öndefiniálásban, és a munkához való viszont értelmezésében, hiszen a képzőművészek, mint ahogy az később érzékelhető volt, egészen másképp közelítik meg a téri kérdéseket, mint az építészképzésben részt vevők. De a kételkedéssel elsősorban az építész szakma képviselőin keresztül találkoztunk igazán. Korra és tapasztalatra való tekintet nélkül mindenhol és minden irányból érkeztek olyan észrevételek, vagy megjegyzések, melyek a munkánk célját, vagy eredményeit kérdőjelezték meg. Ezt többször valódi kihívásként éltük meg.

Több éves tapasztalattal már voltak olyan élményeink, melyekről biztosan ki mertük jelenteni, hogy hasznosak, és előre mutatók, és arra törekedtünk, hogy a kételkedőket részvételre sarkalljuk. Nehéz elmondani mi történik egy táborban, és ahogy azt már korábban többször hangsúlyoztam a képek, videók, az interjúk, vagy a kiadott könyvek nem képesek átadni azt az élménymennyiséget, melyeket a helyszínen a résztvevők átélnek.

Számos szereplőt kiemelhetnék, és sok történetet bemutatnánk, hogyan jöttek létre hosszan tartó barátságaink, és azóta is működő munkakapcsolataink azokkal a szereplőkkel, akik nem hittek a program valódi értékteremtő voltában. Számomra ezekben a helyzetekben nem a mindenáron bizonyítás volt a cél, hanem elsősorban az, hogy a kritikák, valós élményen alapuljanak, és ne megérzéseken vagy olyan információkon, melyek nem képesek a valódi tartalom közvetítésére.

Azt hiszem ezeknek a székszíseknek köszönhetően körvonalazódott az a meggyőződés is, hogy a hazai rendezésű táborok az építés mellett arra is alkalmasak lehetnek, hogy egy egységes platformot teremtsünk a hazai építészeti oktatás szereplői számára. A tábor olyan felületté vált az évek során, ahol minden hazai építészeti képzést nyújtó egyetem, így a Képzőművészeti Egyetem, és a Tájépítész kar is képviseltette magát. A tábor nem csak az építés, hanem a kapcsolatteremtés helyszínévé is vált, ahol több, az oktatást érintő kérdés is felszínre kerülhetett. A hallgatók megismerkedhettek más egyetemek képzési szerkezetével, és oktatóival, kapcsolatokat építhettek, és rálátást nyertek a hazai oktatás helyzetére és állapotára.

A magyar építész-táboroknak volt még egy fontos sajátosságuk. Mégpedig az, hogy az egyetemi együttműködések okán lassan lehetővé vált, hogy olyan projektek létrehozására is vállalkozzunk, melyek konkrét településeknek, vagy közösségeknek készülnek, hiszen a helyben-levés és a közös nyelv a tábor alaposabb előkészítésére is lehetőséget nyújtott. Az egyetemi csoportok pedig személyesen ismerhették meg az építés helyszínét, a tábor megelőző hónapokban, ami a nemzetközi szereplőkkel nem volt megvalósítható.

4.2. A Tokaji építész mustra

2017-ben három évre a tábor Csupakról a tokaji régióba költöztettük, és egy három éves program megvalósítására vállalkoztunk. A *Baltoni hekk*, és a nemzetközi táborok tapasztalataira építve a magyar tábor rendszere is szépen kiforrt magát, és készen állt arra, hogy valós életterekbe tervezzünk építészeti objektumokat. A tokaji tábor építész mustrára kereszteltük kicsit hangsúlyozva a tábor közösségépítő jelentőségét is. Tokajra az együttműködés egyedülálló léptéket öltött. Minden hazai építészeti oktatást nyújtó egyetem, a képző és a tájépítész kar is jelen volt ezekben a táborokban. Az előkészítés, a projektek tervezése, a helyszíni szemlék, az egyeztetések, a helyi önkormányzatokkal és szervezetekkel az egyes egyetemek berkein belül történt, miután meghatároztuk, hogy ki, milyen helyszínen építi az adott évben a projektjét.

Zombor Gábor, Építész Mostra,
Hello Wood, 2014, Tokaj foto: Hello Wood

Pálóczi Tibor, Lass Péter, Építész Mostra,
Hello Wood, 2015, Tokaj foto: Bujnovszky Tamás

Zelenák Fruzsina, Valkai Csaba, Építész Mostra,
Hello Wood, 2015, Tokaj foto: Bujnovszky Tamás

A Hello Wood feladata ezen folyamatok támogatása volt amelle, hogy természetesen a készülő alkotásokat is „kúrálni”, és a lehetőségekhez igazítani kellett. A tokaji építész mustra célja az volt, hogy a három év alatt mind a 27 tokaj-hegyaljai település gazdagodjon egy-egy építészeti alkotással.

A folyamat az adott évben részt vevő települések kiválasztásával kezdődött. Miután megállapodtunk a helyi önkormányzatokkal a részvételtől, kiválasztottuk a lehetséges építési helyszíneket, melyeket ezt követően szétosztottunk a résztvevő egyetemek között.

Az előkészítés részét képezte egy szociológiai felmérés, mely során a helyi önkormányzat, és a civil szervezetek viszonyát elemeztük, megismertük a helyi „véleményvezéreket”, és egy általános képet alkottunk a helyi erőviszonyokról, és környezeti adottságokról. A szociológiai előkészítést szociológus bevonásával végeztük, majd a programhoz csatlakoztak közösség-szervezők is, akik tovább mélyítették az előkészítő folyamatokat. A megtalált kulcsszereplőket pedig összekötöttük az egyetemek oktatóival. A tokaji építész mustra éve alatt a Hello Wood minden egyetemen valamilyen formában részévé vált a kurrikulumnak.

A magyar egyetemi program egyfajta verseny is volt, minden évben kihirdettük az alkotók által legjobbnak ítélt installációt, és a nyertesek pénzjutalomban részesültek, amit saját egyetemi oktatási rendszerükön belül építési projektek megvalósítására költhettek el.

A tokaji program során visszatért a szociális gondolat a tábor működésébe. A 27 tokaj-hegyaljai település erősen diverz. A már turisztikai központtá vált, híres bortermelő települések mellett több, jelentősen hátrányos helyzetű falu is megtalálható a térségben. Az egyetemek saját elkötelezettségeiknek, és az oktatás fókuszának megfelelő helyszíneket választhatták ki maguknak. Ennek köszönhetően az elkészült alkotások is erősen diverzek lettek. A jobb helyzetben lévő helyszíneken elsősorban a turisztikához kapcsolódtak, a hátrányosabb helyzetben lévő települések esetében pedig képesek voltak megragadni, és gyakran megoldani olyan hiányokat, melyeket az építészet eszközeivel kezelni lehetett. E mellett több olyan projekt is elkészült, melyek egy adott település elhanyagolt, vagy alul reprezentált helyszíneit igyekezett helyzetbe hozni, vagy revitalizálni.

Az együttműködés a helyszínekkel nem volt mindig zökkenőmentes. A hallgatók a konkrét helyszínnel köszönhetően az építészet kevésbé vonzó oldalával is megismerkedhettek. Az egyetem, a Hello Wood, és a település vezetői közötti kommunikáció nem volt mindig következetes és egyértelmű, számos félreértés és meglepetés érte mind a három résztvevő felet a folyamatban, de ez végül soha nem volt annyira jelentős, hogy megakadályozza egy-egy projekt valóra válását. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy alapvetően szeretetteljes, és lelkes fogadtatásban részesültünk, mely leggyakrabban a beszélgetések és egyeztetések vége felé komoly mennyiségű bor, és pálinka átadásával zárult. De előfordultak kifejezetten rosszindulatú, és ellenséges helyzetek is, melyek kezelése minden fél részéről türelmet, és komoly diplomáciai készségek kifejtését igényelték. A résztvevő egyetemek, és a szervezők is nagyon sokat tanulhattak ezekben az években az építészeti kommunikáció jelentőségéről.

A tokaji tábornak egy tokaji gimnázium kollégiuma adott helyet, melynek közvetlen kapcsolódása volt a Bodroghoz, így olyan projektek is létrejöttek, melyek a természeti környezethez szervesen tudtak kapcsolódni.

A magyar tábor szerkezete, és működése nem csak az egyetemi együttműködéseket illetően tért el a nemzetközi programtól. A magyar hallgatókból és oktatókból álló közösséget, kicsit másképp kellett motiválni, és a közösség-építés folyamatába beemelni.

A sokszor elhangzó kritika, hogy a magyar diákok nem kérdeznek itt is érzékelhető volt.

A táborok során rendszeresek voltak szakmai előadások, és beszámolók, de ezeket nehezen követte a nemzetközi táborokban természetesnek tekintett beszélgetés vagy vita. Ennek a kezelésére jó módszereket kellett kidolgoznunk, és alkalmaznunk, melyek később nagyon is jól tudták kezelni a kommunikációs problémákat. De mindezek ellenére a tábor folyamatosan kitermelte azokat a plusz tartalmakat, melyekre nem számítottunk, és melyek a folyamat igazán izgalmas elemeivé váltak. Minden évben a tervezett projektek mellett megszülettek azok a belső motivációra épülő projektek, melyek az építő közösségnek szóltak.

Ezek a performanszok, és előadások tették igazán élővé, és egyedivé a Tokajban töltött éveket.

Építész Mostra,
Hello Wood, 2016, Tokaj, foto: Hello Wood

Építész Mostra,
Hello Wood, 2016, Tokaj, foto: Hello Wood

5. Étél - ital

E rövid ismertető nem lenne teljes, ha egy rövid fejezetet nem szentelnénk azokra a háttér elemekre, melyek minden tábor elengedhetetlen kellékei, és a közösségépítés nélkülözhetetlen elemei voltak.

A nemzetközi táborban a külföldi jelentkezőkkel a külföldi trénerek is megérkeztek, melyet az étkezés tekintetében a helyi menza már korántsem volt képes lekövetni. A 2012-es tábor volt e tekintetben a fordulópont, amikor a Dédestapolcsányi menza annyira siralmas volt, hogy többen gyakorlatilag fellázadtak a kialakult körülmények miatt.

2013-tól saját szakács csapattal kezdtünk el dolgozni, akik a Hello Wood ökoszisztéma sajátos, és elengedhetetlen szereplőivé váltak, ők lettek gyakran a táborok valódi sztárjai. A saját konyha koncepciója nagyon jól működött. Olyan szakácsokkal dolgoztunk együtt, akik saját háztáji gazdasággal is rendelkeztek, és a tábor számára neveltek állatokat, és készítették elő az itt feltálat fogásokat. A saját konyha lehetővé tette azt is, hogy kezeljük a folyamatosan finomodó igényeket, így a folyamat utolsó éveiben már rendelkezünk vegán, glutén, és laktózmentes menüsorral is, mely minden igényt, és előzetes résztvevői elképzelést felülmúlt.

A konyha mellett az italkiszolgálás is állandó stábbal történt, ahol a szereplők nem csak az italmérésért feleltek, hanem a közösségépítés fontos szereplőivé is váltak. Szervezték a koncerteket, és hozzájuk tartoztak a napi bejelentések, és információk bejelentése, és kommunikálása is, hiszen a büfében mindenki megfordult. A tábor, ahogy gyakran fogalmaztam félfelelő program, ahol takarodó nincs, ébresztő viszont igen, így mindenki maga dönthette el, hogy a büfé szolgáltatásait meddig, és milyen mélységben veszi igénybe. Az is igaz, hogy a tábori működés egyik állandó konfliktusforrása a büfé, és annak éjszakai bezárásának időpontja körül alakult ki. De ezzel együtt is a büfé a közösség valódi gyújtópontja volt, ahol minden este ki-ki a maga módján dolgozhatta fel a napi élményeket.

A magyar tábor több tekintetben is meghaladta a nemzetközi táborot. Kapcsolódott valódi helyszínekhez, élő tapasztalattal szolgált a hallgatóknak a terepmunkáról, és az együttműködésről. Az egyetemi oktatás részévé tette a Hello Wood módszertanát, és létrehozott egy olyan felületet, ahol a képzés különböző helyszínei egyszerre kötetlenül lehetnek jelen. A csopaki és a tokaji táborok számos olyan előremutató karakterjeggyel gazdagították munkánkat, melyeket azt hiszem hogy érdemes lenne mélyebben, és összetettebben beépíteni a hazai építész képzés folyamatába.

6. Szociális építészeti kísérletek

Beret - Bag

Végül szót kell ejtenünk azokról a cselekvő építészeti projektekről, melyeket olyan közösségekkel készítettünk, akik valóban marginalizáltak, a társadalom perifériáin élnek, és alapvető szolgáltatások híján próbálják életüket mederben tartani. Úgy éreztük, hogy ahhoz, hogy szélsőséges helyzetekkel találkozzunk, nekünk nem kell távoli országokba utaznunk, és nem kell azok társadalmi és politikai viszonyait feldolgoznunk, hanem saját országhatárainkon belül is találhatunk olyan helyzeteket, melyek támogatásra szorulnak, és ahol az építészet képes lehet az életkörülmények jelentős javítására.

Az Észak-Kelet Magyarországon végzett munkánk rövid, de annál tanulságosabb éveit alatta, mind magunkról mind pedig a közvetlen környezetünkben uralkodó állapotokról sokat tanulhattunk. Láthatóvá váltak azok az élethelyzetek, melyekből kikerülni - nem kérdés- csak akkor lehetséges, ha ezen körülmények javítására központi akarat, koncepció, és stratégia születik. Az építészet politikai, gazdasági, és társadalmi összefüggéseit részletesen elemeztem korábban, melyek jól vonatkoztathatók azokra az életterekre, melyekkel Bereten, és kiváltképp Bagon találkozhattunk.

2012-ben Gulyás Erzsébettel, Böbével alapítjuk meg a Reflekt Stúdiót. A vállalkozás célja, hogy az akkor már jól érzékelhető nemzetközi jelenséghez hasonló, magyar cselekvő építészeti programot hozzunk létre. Olyan helyszíneket kerestünk, ahol az építészet képes segítséget nyújtani olyan helyzetekben, ahol az épített környezet nincs a megfelelő, vagy elfogadható állapotban.

A munkát a Romaversitással közösen kezdtük meg, és rajtuk keresztül találtunk rá a Beret nevű kistelepülésre, Miskolctól észak-keletre. Beret körülbelül 300 fős település, az építés évében a lakosság több mint 90% a munkanélküli volt, a lakosság szinte teljes egészében roma származású. A településen a közszolgáltatások jelentős része hiányzott, bezárt a bolt, a kocsmá és a posta. A település gyakorlatilag teljesen elzártan működött, Miskolc, és a környező települések csak az egyre ritkuló buszjáratokkal voltak elérhetőek. A bereti projekt előkészítésére csak nagyon korlátozott idő állt rendelkezésre, de a munkát alapvetően két részre ház felújításra, és a közösségi ház bővítésére osztottuk fel. Az épületállomány nagyon rossz állapotban volt, de a legelkeserítőbb helyzettel a falu Kisberet nevű részén találkoztunk. Itt az épületek mélyen a patakmederhez viszonylag közel helyezkedtek el, és mivel a meder kotrására nem álltak rendelkezésre a kellő erőforrások, az áradások erősen veszélyeztették az itt épült házakat.

Ezen a területen választottunk ki 10 épületet a polgármesterrel, és a helyi lakókkal közösen, melyeket a lehetőségekhez képest igyekeztünk felújítani. A jellemzően vályog falazat, az épületek vízmentesítése, és a csapadékvíz elvezetése volt egységesen az a feladat,

Reflekt Studio
2011, Beret, fotó: Pozsár Péter

Reflekt Studio
2011, Beret, fotó: Pozsár Péter

Reflekt Studio
2011, Beret, fotó: Pozsár Péter

melyet szükségszerűnek ítéltünk. Így az épületek tetőjavítására, a hiányzó ereszek pótlására, és a házak körüli lábazatok, és járdák kiépítésére koncentráltunk. Igyekeztünk a vizet a lehető leggyorsabban elvezetni, és megszüntetni azokat a beázásokat, melyek a falszerkezetek állapotát veszélyeztették.

Egy-egy ház felújítására alig 100 000 forint állt rendelkezésre, és ebből az összegből kellett fedezni a teljes “rekonstrukciót”. A lakók a vízelvezetési munkák mellett arra kértek minket, hogy a bejáratok elé egy fedett, nyitott teraszt építsünk. Ez illeszkedett az állagmegóvás koncepciójába, illetve egy olyan átmeneti teret képezett az épületek előtt, mely hagyományosan is a része a falusi épület-struktúrának. Így a legtöbb helyen előtetőket építettünk, mely praktikussága mellett az élettér kibővülésével is együtt járt. Egy olyan felületet találtunk, ahol az építés a praktikum mellett az életminőség minimális javításával is együtt járt. Az előtetők alkalmassá tették a házak előtti kis teraszokat arra, hogy télen-nyáron esőben és napsütésben is használhassák ezeket a tereket.

A tíz hát mellett Bereten a más évek óta bezárt közösségi ház bővítésének is nekiláttunk. A kert végében található illemhelyet kifestettük, és új tetővel láttuk el, amely túlnyúlt a wc-n, és egy nyári konyha kialakítására teremtett fedett, nyitott helyszínt. Ez alatt a tető alatt alakítottunk ki egy olyan térrészt, melyet a közösségnek szántunk azzal a céllal, hogy a falu eseményeinek megrendezéséhez biztosítsunk megfelelő infrastruktúrát és környezetet.

Beret legfontosabb tapasztalatának a helyi viszonyok megismerését tekintem. Első alkalom volt, hogy személyesen részt vettem egy erősen leszakadó, és szegregált közösség életében. A tapasztalatok pedig nagyon nehezen voltak feldolgozhatóak. Láthatóvá, érezhetővé vált, hogy egy ilyen együttműködés milyen alapos felkészültséget, és elkötelezettséget igényel.

Érzékelhetővé vált az is, hogy milyen komoly fizikai és szellemi terhelést jelent a hatalmas társadalmi különbségek leküzdése, és az ebbe való belehelyezkedés. Az építés a MOMÉ diákjaival, és a Romaversitas hallgatóival, valamint a helyi önkéntesekkel közösen történt. Az első találkozás a diákok számára is kifejezetten nehezen kezelhető volt, láthatóan nehezen tudtak beilleszkedni a teljesen ismeretlen, és elkeserítő helyzetbe. A feszültséget azonban itt is a közös munka oldotta fel. Néhány MOMOE-s diák, és a Romaversitas hallgatói, és a helyi önkéntesek az első munkanapon szakadó esőben több köbméter beton bekeverése után végre találtak közös hangot és témát. Az addig ismeretlen résztvevők a közös munka végén már tudtak közeledni egymás felé, és a kezdetben tapasztalt feszültség lassan feloldódott, és egy nagyon hatékony, egy hetes közös építésbe fordult át.

A bereti közösségi házhoz készült munkánk azóta sajnos már nem áll, sem azt, sem pedig a közösségi házat nem használják már. A polgármester elmondása szerint erősen hiányzik a közösségi szellem, és ezen nehezen lehet változtatni, vagy fejleszteni. Fontos tanulság ez, és komoly következtetések levonására biztatott minket. A bereti házak, a tíz felújított épület, viszont jól működik a mai napig. Az ott lakók élvezik, és használják, fejlesztik, és karbantartják az akkor készült előtetőket, és jó hangulatban emlékeznek vissza a bereti építésre.

A bereti nyári projekteket szinte azonnal követte a Bagi közösségi ház fejlesztése, melyet a Bagász felkérésére kezdtünk el, és aminek támogatásában Prezi is részt vett önkéntesekkel, és anyagi támogatással egyaránt. A feladat, a konténerekből összeállított oktató-tér előtti terasz fejlesztése, fedése, és burkolása volt.

Reflekt Studio
2012, Bag, fotó: Pozsár Péter

Reflekt Studio
2012, Bag, fotó: Pozsár Péter

Reflekt Studio
2012, Bag, fotó: Pozsár Péter

A bagi terep beretihez képest is sokkal nagyobb kihívásokat jelentett. Szinte elképzelhetetlen szegénységgel találkoztunk itt Budapeستől alig negyven kilométerre. A szegregátum szélén lévő telken elhelyezett konténerek az itt élő anyáknak, és gyermekeiknek jelentett menedéket, és fűtött teret.

A bagi építés ellentmondásos, és sok szempontból sajnos sikertelennek tekinthető. Valódi kudarcként éltük meg az itt történeteket. Jelenlétünket a felkészületlenség, építési munkánkat pedig előkészítetlenség jellemezte, mindezekhez kapcsolódott a kemény téli időjárás, mely különösképpen lassította az építés folyamatát, a fagyott talajban sem járni, sem pedig betonozni nem lehetett. Az elkészített tervek pedig „túltervezettek” és indokolatlanul bonyolultak voltak. Az építészei akarat a funkción, és az elvárásokon felül kerekedve nem tudta kellően figyelembe venni a közösség elképzeléseit, és igényeit, és az időjárás és a „túltervezettség” okán az épület gyakorlatilag nem is készült el teljes egészében. A tanulságok egyértelműek voltak.

Először is olyan terepre tévedtünk, ami mentálisan is meghaladta teherbírásunkat, másrészt nem volt jártasságunk abban, hogyan kell kapcsolatokat építeni ilyen, és ehhez hasonló helyzetekben, illetve nem szántunk kellő időt arra, hogy a feladat nagyságát és mélységét megértsük és feldolgozzuk.

A kudarcok mellett számos tanulsággal is gazdagabbak lettünk. Soha nem ismert helyzetekbe keveredtünk, amikor a helyi fiatalokkal a városban, vagy valamelyik üzletben mozogtunk. A diszkrimináció is olyan fogalom, amely akkor telik fel tartalommal, ha az ember valóban részesévé válik. Az addig könyvekből és beszélgetésekből ismert idegen fogalom, érzésekkel és élményekkel telt fel, melyek mindegyike egytől-egyig fájdalmasnak és szinte elviselhetetlennek tűnt. A szegregáció és diszkrimináció fogalmai ekkor váltak számomra a valóság egyértelműen jelenlévő részévé.

A bagi projektet követően be kellett látni, hogy nem ez az a terület ahol a tapasztalataimat a legjobban alkalmazni tudom. Rávilágított néhány hiányosságomra, és érezhetővé vált, hogy a szociális tartalmakhoz egy kicsit más módon, és más felületeken kell, közeledjek. A bereti és a bagi projektek önismereti szempontból a leghasznosabbaknak tekinthetők, és kudarcaikat, és hiányosságaikat fontos úgy megemlíteni, mint az elmúlt tíz év egyik legfontosabb élménye és tapasztalata.

Összegzés

Azt hiszem, különös szerencsém is van, hogy az elmúlt évtizedet azzal tölthettem, ami igazán érdekel. Olyan projekteket szervezhettem, és valósíthattam meg, melyek egyszerre nyújtják az építészeti tapasztalás terepét, és az elméleti vizsgálódások lehetőségét. Az elmúlt tíz-tizenkét év során az elméleti, és gyakorlati munkák jó ritmusban követték egymást, és ennek köszönhetően a bennem lévő kettősség, amely a gyakorlat és elmélet párhuzamosságát igényelte, szintén kielégülhetett, és fejlődhetett.

Ez az a terep, amiben igazán otthonosan mozgom és aminek a feltételeit a hosszú évek munkájával lehetett megteremteni. Ez a kettősség nem vezet elméleti, vagy tisztán intellektuális pályára, de nem elégszik meg az építés, a fizikai munka nyújtotta élményekkel sem. Átmeneti hely ez, ahonnan mindkét terepre ráláthat az ember, de egyikhez sem tartozik igazán, vagy inkább mindkettőhöz képes kapcsolódni.

A megvalósított építések mellett a szerkesztett, és kiadott könyvek folyamatosan dokumentálták azt a folyamatot, amelyben az építészet, és építésen keresztül tárultak fel számomra fontos, és itt tárgyalt gondolatok. De a dolgozat korántsem teljes. A disszertáció megírásának pillanatában már újabb feladatok és kihívások körvonalazódnak mind elméleti, mind pedig gyakorlati síkon, és remélhetőleg a folytatásról is lesz lehetőségem beszámolni az elkövetkező években.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet kell, mondjak itt azoknak, akik e folyamatban szakmailag támogattak, és elfogadták szakmai véleményemet, és követték elképzeléseimet, vagy segítettek abban, hogy bizonyos feladatokat elengedjek, vagy másképp közelítsek meg.

Köszönet a Hello Wood teljes csapatának, Huszár Andrásnak, Ráday Dávidnak és Tóth Krisztiánnak, akik az elmúlt tizenkét év során velem voltak, és akikkel közösen építhettük fel azt a vállalkozást, amely a tapasztalás, és megismerés legfontosabb forrása volt számomra. A terepmunka, és az ott végzett közösségépítés, és személyiségfejlesztési mozzanatok mellett, a velük való együttműködés formálta leginkább gondolkodásomat, és a világról alkotott elképzeléseimet. A folyamat soha nem volt könnyű de, a velük folytatott eszmecserék, és viták voltak a legőszintébb és legelgondolkodtatóbb pillanatai szakmai tevékenységemnek.

A bemutatott projektekben közreműködtek:

Hello Wood:

Huszár András, alapító
Ráday Dávid, alapító
Tóth Krisztián, Chairman of the Board
Bakos Maxim, alapító

Janota Orsolya, projektmanager
Muszbek Johanna, Építész
Lakatos Nikolett, projektmanager
Farkas Anita, projektmanager
Szerencsés Rita, projektmanager
Mangliár László, Építész
Bányai Csaba, formatervező
Végh Gyula, építész
Szőke Gergely, grafikus
Oravecz Péter, építész
Fülöp Tamás, építész
Fekete Nóra, építész
Karig Fruzsí, építész
Márton András, asztalos
Kruppa Levente, asztalos
Láng Nóra, projektmanager
Szabó Péter építész
Pécsi-Szabó Dénes, zenei producer és büfés
Őszi Balázs, szakács
Dunszt Zsolt, szakács
Daphne Samaras, rendező

Almássy Lili, Cselovszki Andrea, Gáspár Petra, Kiss Dániel, Bajtai Ádám, Varga Mátyás,
Sóvári Zoltán, Géczi Georgina, Holánszky Réka, Berta Barna, Murvai Dóra, Budai Balázs,
Éliás Dorottya, Dévényi Tamás, Valkai Csaba, Mihály Kamilla, Darab Zsuzsa, Frei Andrea,
Héger Barbara, Nagy Linda, Böröcz Livia, Horváth Judit, Hindy Dorka, Lencsés Albert, Ollé
Gellért, Lengyel Anna, Papp Nikolett, Fekete Áron, Horváth Rebeka, Nagy Máté, Tóth
Ádám, Olteán Viktoria, Marshall Livia, Iván Kata, Kopacz Hanna, Dominique Langer,
Santiago Ruiz Lavaselli, Ferenc Péter, Kamocsay Anikó, Fekete Alex, Páldi András, Vincze
Zsolt, Dasa Szántó

Fotó:

Glódi Balázs, Turós Balázs, Ciaran Jackson, Bujnovszky Tamás, Somoskői Gábor

Reflekt Stúdió:

Gulyás Erzsébet, alapító építész
Holczer Veronika, építész

Csórumpusztai rezidensek:

Pécsi Erika
Hatvani Csaba

Fagusz kft:

Hajdú Mihály, Ifjabb Hajdú Mihály, Hajdú Ildikó, Hajd Mária

Zerocom:

Vásony Nóra, Jakab Gergő

Csoportvezetők:

2010:

Huszár András, Losonczi Áron, Szőke Gábor Miklós, Pozsár Péter

2011:

Huszár András, Nagy Nándor, Vass-Eysen Áron, Losonczi Áron, Szabó Edit, Dékány Tibor, Harcsa Dia, Cseh András, Ványolós Endre, Oliver Sales, Pozsár Péter, Horváth Janisz, Naske László, Jancsó Áron, Nagy Dénes, Nagy Viktor Oszkár, Réthelyi András

2012:

Borbás Péter, Cseh András, Ványolós Endre, Szőke Gábor Miklós, Kay Strasser, Gulyás Erzsébet, Huszár András, Nagy Nándor, Szabó Bulcs, Rohoska Csaba, Vasvári Nádor Norbert, Vass-Eysen Áron, Gál Béla, Frikker Zsolt, Harcsa Dia, Dékány Tibor, Hatvani Ádám, Losonczi Áron, Turányi Bence, Angyal Andrea, Dömötör Tamás, Zelenák Fruzsina, Sándor Tamás, Lenkai Anna Borbála, Szakál Ferenc, Csorba Réka, Cserháti Csinszka, Serfőző Péter, Katyi Ádám, Jancsó Áron, Naske László, Ertsey Donát, Karcis Gábor, Mary

Murphy, Szabó Zsuzsanna, Varga Márk Péter, Sárközi Péter, Nagy Viktor Oszkár, Nagy Dénes, Vlad Naumescu, Natasha Pavlovskaya, Héger Barbara, Kajetán Jácint, Berszán István, Oliver Sales, Papp Bence

2013:

Tomas Sponar, Bartłomiej Skowronek, Gál Béla, Frikker Zsolt, Vass- Eysen Áron, Nagy Nándor, Szabó Bulcsu, Oliver Sales, Pap bence, Cseh András, Veres Bálint, Enrique Soriano, Pep Tornabell, Holger Alpermann, Suzana Milinovic, Rufus Van Den Ban, Dékány Tibor, Harcsa Dia, Baróthy Anna, Csomor Dániel, Kasza Gergely, Bánsági Dávid, Zoboki Gábor, Csiszér András, Losonczy Áron, Turányi Bence, Lenkai Borbála, Sándor Tamás

2014:

Szabados Karolina, Szederkényi Lukács, Szacsvai Gergő, Ghyczy Dénes Emil, Boronkay Péter, Pep Tornabell, Enrique Soriano, Salvador Gilabert Sanz, Ester Bayo, Likas Pastuszka, Jakub Majewski, Harvani Csaba, Jan Mach, Jan Vondrak, Frank Havermans, Vadász Orsolya, Szabó Bulcsú, Szakál Andrea, Barcza Gergő, Juhász Ákos, Eke Dániel, Biayna Bogosian, Cseh András, Jelena Pejko, Elias Lindhoff, Sebastian Mardi, Almási Balázs, Lenkai Borbála, Sándor Tamás, Benson Marcell, Kőműves Márton , Ollé Gellért, Szabó Áron

2015:

Katsuya Fukushima, Juhász Ákos, Charley Brentnall, Rufus Van Den Ban, Suzana Milinovic, Marcin Kurdziel, Danny Wills, Bart Jan Polman, Muszbek Johanna, Maurizio Bianchi Mattioli, Jan Vondrak, Jan Mach, Lukas Holub, Jennifer Argo, Lee Ivett, Pablo Kobayashi, Eke Dániel, Lux Nieve, Pep Tornabell, Lukas Pastuszka, Illés Zsófia Szonja, Fischer Márta, Oliver Sales, Jocelin Froimovich, Komlósi Bence, Ifigenia Dilaveraki, Rikkert Paauw, Martial Marquet, Nicolas Polaert, Eleőd Ákos, Kalászi Zoltán, Máté Tamás, Vass -Eysen Áron, Getto Tamás, Sztranyák Gergő, Élő József, Tátrai Ádám, Vass-Eysen Áron, Ferencz Marcel, Gazdag Zoltán, Nyúl Dávid

2016:

Danny Wills, Gianmaria Socci, Markus Heinsdorff, Artem Kitaev, Leonid Slonimsky, Joao Prates Ruivo, Martial Marquet , Nicolas Polaert, Vojtec Nemec, Neal Hitch, Martin Hitch, Lucas Hitch, Gregory Quinn, Dragos Naicu, Suzana Milinovic, Rufus Van Den Ban, Suelen Cameria, Carlos Castro, Christian Daschek, Julia Wildeis, Baki Áron, Egyed csongor, Gadolla Máté, Kőműves Márton, Szabó Ákos, Takács Ákos, Illés Zsófi, Lukas Pastuszka, Cseh András, Vass-Eysen Áron, Rikkert Paauw, Bartos Zabiega, Bene Tamás, Molnár Bea, Pintér Márton, Lassu Péter, Pálóczi Tibor, Szentirmai Tamás, Török Dávid, Zombor Gábor, Vass-Eysen Áron, Kőműves Márton, Herczeg Tamás, U. Nagy Gábor, Getto Tamás,

Sztranyák Gergely, Czigány Tamás, Élő József, Tátrai Ádám, Borbás Péter, Rohoska Csaba,
Valkai Csaba, Zelenák Fruzsina

2017:

Alfredo Ramirez, Clara Oloriz, Liam Mouritz, Pásztor Bence, Tartcali Dávid, Pongor Soma,
Danny Wills, Angelo Ferrara, Nelson Laroque, Neal Hitch, Lucas Hitch, Komolósi Bence,
Nicolas Ziesel, Rufus Van Den Ban, Suzana Milinovic, Galambos Dániel, Molnár Beáta,
Pintér Márton, Lassu Péter, Pálóczi Tibor, Zombor Gábor, Gálhidy Péter, Sallai Géza, Bene
Tamás, Vass-Eysen Áron, Getto, Tamás, Sztranyák Gergely, Herczeg Tamás, Hadas László,
Élő József, Cseh András, Tátrai Ádám, Borbás Péter, Rohoska Csaba, Zelenák Fruzsina,
Valkai Csaba

2018:

Dávid Ráday, Huszár András , Fekete Nóra, Bajtai Ádám, Edoardo Giancola, Federico
Zarattini, Szederkényi Lukács, Ghyczy Dénes Emil , Marton Low, Karel Harazim, Tomáš
Madro, Marek Barjak, Pascal Deschenaux, Aziz Temel, Francesco Borghini, Fermin
Indavere, Tommaso Polli, Josep Garriga, Patxi Martin, Natalia Vera Vigaray

2019

Danny Wills, GianMaria Socci, Sabrina Morreale, Lorenzo Perri, Illes Zsafia Sonia, Pozsár
Péter , Pintér Márton, Nacho Correa, Paco Hernández, Santiago Vera, Rosina Secondi,
Agustín Dieste, Kris Drieghe, Silvia Lacatena, Fabrizio Rosanova, Alessio De Galizio,
Stefano Battaglini, Giuli Beretta, Marino Amodio, Agnieszka Roś, Szabolcs Egyed, Neal
Lucas Hitch, Martin Hitch, Martial Marquet, Vojtech Nemec, Natalia Vera Vigaray, Patxi
Martin, Josep Garriga Tarres, Alžběta Brůhová, Tina Peirlinck, Angelo Ferrara, Viviana
Schimmenti, Santiago Ruiz Lavaselli, Camille Larroque, Nelson Larroque, Sabrah Islam,
Sung Yeop Lim, Sonya Falkovskaia, Suzana Milinović, Rufus Van Den Ban, Jan Vondrák,
Jan Mach, Pavlína Müllerová, Julia Wildeis, Christian Daschek, Pavol Šiška, Peter Sálus, Lee
Ivett, Susie Olczak, Keimpke Zigterman, Veerle Rigter, Tatiana M. Melo, Maria Roy, Lilla
Árkovics, Bernadett Csendes, Csóka Attila Róbert, Smiló Dávid, Molnár Szabolcs , Joan
Lluc Piña, Quim Escoda Llorens, Carmen Bodelón

Irodalomjegyzék

Awan, Nishat – Schneider, Tatjana – Till, Jeremy: *Spatial Agency Other Ways of Doing Architecture*. Abingdon, 2011, Routledge.

Bibó István Összegyűjtött Írásai 1., Budapest, Kalligram, 2016.

Berszán István: *Gyakorlás-kutatás*. Pozsony, 2013, Kalligram Könyv- és Lapkiadó Kft.

Berszán István: *Tanulságok*; Janota Orsolya – Pozsár Péter – Szemerey Samu (eds.): *Hello Wood 1-5*. Budapest, 2015, Hello Wood Kft.

Betegh Gábor: *Antik gondolatok az egyensúlyról, fáról és anyagról*; Janota Orsolya – Pozsár Péter – Szemerey Samu (eds.): *Hello Wood 1-5*. Budapest, 2015, Hello Wood Kft.

Brooks, David: *A Társas lény*. [*The social animal*] Ford. Vereckei András. Budapest, 2013, Libri Kiadó.

Felkai Gábor: *Jürgen Habermas*. Budapest, 1993, Áron Kiadó

Fukuyama, Francis: *A történelem vége és az utolsó ember*. [*The End of History and the Last Man*] Ford. Ábrahám Zoltán, M. Nagy Miklós, Somogyi Pál László. Budapest, 2014, Európa kiadó.

Gámez, José L.S. – Rogers, Susan: *An Architecture of Change*; Bell, Bryen – Wakeford, Katie (eds.): *Expanding architecture design as activism*. New York, 2008, Distributed Art Publishers - Metropolis Magazine.

Gladwell, Malcolm: *Fordulópont*. Budapest, 2007, HVG Kiadói Zrt.

Han, Byung-Chul: *A kiégés társadalma*. [*Müdigkeitsgesellschaft*] Ford. Miklódy Dóra, Simon-Szabó Ágnes. Budapest, 2019, Typotex Kiadó.

Howard Gardner, Csíkszentmihályi Mihály, William Damon: *Jó munka*. Győr, 2008, Lexecon Kiadó

Janota Orsolya – Pozsár Péter – Szemerey Samu: *Hello Wood 1-5*. Budapest, 2015, Hello Wood Kft.

Jung, Carl Gustav: *Emlékek, álmok, gondolatok*. Debrecen, 1987, Európa Könyvkiadó

Lepik, Andres: *Small Scale, Big Change!* New York, 2011, The Museum of Modern Art

Maniaque-Benton, Caroline – Gaglio, Meredith: *Whole Earth Field Guide*. London, 2016, The MIT Press

Piketty, Thomas: *A Tőke a 21. században*. [*Le Capital au XXIe siècle*] Ford. Balogh-Sárközy Zsuzsanna. Budapest, 2015, Kossuth Kiadó

Pozsár Péter: *Builders, Socially Engaged Architecture from Hungary*. Budapest, 2016, Hello Wood Kft.

Ran, Ayn: *Az ősforrás*. [*The Fountainhead*] Ford. Takácsy Enikő. Budapest, 2002, Path Bt.

Sennett, Richard: *The craftsman*. London, 2008, Penguins Books Ltd.

Sennett, Richard: *Together*. London, 2012, Penguins Books Ltd.

Schumacher, Ernst F.: *A kicsi szép*. [*Small is beautiful*] Ford. Perczel István. Budapest, 1991, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

Shusterman, Richard: *A gondolkodó test, Szómaesztétikai esszék*. [*Thinking through the Body: Essays in Somaesthetics*] Ford. Krémer Sándor, Antoni Rita, Csuka Botond, Pavlovsky Róbert, Konkoly Ágnes, Bodóné Hofecker Zsuzsanna. Szeged, 2015, JATEPress.

Sloterdijk, Peter: *Harag és idő*. [*Rage and Time*] Ford. Felkai Gábor. Budapest, 2015, Typotex.

Szakadát István: *Cselekvésselmelet dióhéjban*. Budapest, 2008, Typotex Kiadó

Thoreau, Henry David: *Walden*. [*Walden*] Ford. Szőlőssy Klára. Budapest, 2015, Fekete Sas Kiadó.

Tresemmer, David: *The Scythe Book*. Chambersburg, 2001, Alan C. Hood & Co.

TYIN tegnestue Architects: *Behind the lines by TYIN Tegnestue*. Tokyo, 2014, TOTO Publishing

Veres Bálint: *Tanulás terepen*; Janota Orsolya – Pozsár Péter – Szemerey Samu (eds.): *Hello Wood 1-5*. Budapest, 2015, Hello Wood Kft., 52 p.

Vitruvius: *Tíz könyv az építészetéről*. Budapest, 1988, Képzőművészeti Kiadó.

Wohlleben, Peter: *A fák titkos élete*. [*The Hidden Life of Trees*] Ford. Balázs István. Budapest, 2016, Park Kiadó.

Internetes hivatkozások:

<https://lifeworth.com/DeepAdaptation-hu.pdf>, (Letöltés ideje: 2022. 08.10.)

https://hu.wikipedia.org/wiki/Antonio_Gramsci?fbclid=IwAR2m8KYg7one7ru8K2BfcJYkkzKiYDi80eqJoJ_ZpuiTvVeO5L-mWj3m6os/ (Letöltés ideje: 2022.11.10.)

https://en.wikipedia.org/wiki/Whole_Earth_Catalog/ (Letöltés ideje: 2022.11.10.)

<http://ruralstudio.org/about/> (Letöltés ideje: 2022.11.10.)

<https://www.dezeen.com/2017/12/18/dont-design-shelter-refugees-kilian-kleinschmidt-rene-boer-good-design-bad-world/> (Letöltés ideje: 2022.11.10.)

<https://www.dezeen.com/2016/11/18/patrik-schumacher-social-housing-public-space-scrapped-london-world-architecture-festival-2016/> (Legutóbbi letöltés ideje: 2022.11.10.)

<https://www.netflix.com/watch/80237093?trackId=14170286/> (Letöltés ideje: 2022.11.10.)

<https://architizer.com/blog/inspiration/industry/patrik-vs-pritzker/> (Legutóbbi letöltés ideje: 2022.11.10.)

<https://architizer.com/blog/inspiration/industry/patrik-vs-pritzker/> (Letöltés ideje: 2022.11.10.)

<https://www.pritzkerprize.com/announcement-shigeru-ban/> (Letöltés ideje: 2022.11.10.)

<https://www.archdaily.com/443816/architecture-on-the-frontline-at-the-battle-of-ideas/> (Letöltés ideje: 2022.11.10.)

<https://www.ludwigmuseum.hu/kiadvany/antal-lakner/> (Letöltés ideje: 2022.11.10.)

Eredetiségi nyilatkozat

Alulírott Pozsár Péter (szül. hely, idő: Csongrád, 1977.08.08. anyja neve: Benkó Zsuzsanna, szem. ig. szám: 444777NE), a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskola doktorjelöltje kijelentem, hogy *A cselekvő építészet mint a megismerés lehetséges módszertana* című doktori értekezésem saját művem, abban a megadott forrásokat használtam fel. Minden olyan részt, amelyet szó szerint vagy azonos tartalommal, de átfogalmazva más forrásból átvettem, egyértelműen, a forrás megadásával megjelöltem. Kijelentem továbbá, hogy a disszertációt saját szellemi alkotásomként, kizárólag a fenti egyetemhez nyújtom be.

Budapest, 2022 november 15.

.....
Aláírás

A Szerzőről

Iskolák:

2010 - 2013	Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Doktori Iskola
2009	Moholy-Nagy Formatervezési Ösztöndíj
2000 - 2005	Magyar Iparművészeti Egyetem, Építész tervező művész szak
2003	Academy of Art, Architecture and Design, VSUP Prága, Eva Jiříčná Studio
1995 - 2000	Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai, Rajz- Művelődésszervező szak
1991 - 1995	Batsányi János Gimnázium, Csongrád

Szakmai tapasztalatok:

2010 -	Hello Wood / alapító tag
2011 - 2014	Reflekt Stúdió / alapító tag
2000 - 2011	Újirány csoport / alapító tag

Fontosabb projektek:

2020	Kabinka, Velence - Hello Wood
2019	“Okos” Bútorok - Hello Wood
2018	Grand Cabin, Csórompuszta - Hello Wood
2017 - 2018	Pop Up Park, Budapest - Hello Wood
2017	Családi ház, Algyő - Varsányi Andrással és Vas Norberttel
2017 - 2019	Fraulein Holle, Téli Pop Up Étterem, Zürich (CH) - Hello Wood
2016 - 2018	Juni&Juli, Nyári Pop Up Étterem, Zürich (CH) - Hello Wood
2016	Reusable Christmas Tree, Manchester (GB) - Hello Wood
2016	Ideiglenes 56-os Emlékmű, Torontó (CA) - Hello Wood
2016	Várkert Kioszk: Bódé2.0, Budapest - Hello Wood
2014	Colosseum, Elektronikus zenei helyszín a Sziget Fesztiválon, Budapest - Hello Wood
2014	Szánkófa, Budapest - Hello Wood
2001	Millenáris Park, Budapest - Újirány csoport

Szociális építészeti projektek:

2013	Közösségi ház, Bag - Reflekt Stúdió, Bagázs
2012	Szociális Építészeti Tábor, Dédestapolcsány - Hello Wood, Reflekt Stúdió
2011	Beret 10+1 - Reflekt Stúdió

Főbb oktatási projektek:

2010 - 2019	Hello Wood Nemzetközi Alkotótábor - Csórompuszta, Dédestapolcsány, Csóromfölde
2014 - 2016	Balatoni Hekk, Magyar Összegyetemi Építész Alkotótábor - Csopak
2016 - 2020	Építész Mustra, Magyar Összegyetemi Építész Alkotótábor - Tokaj régió, Csóromfölde
2017	Hello Wood Argentina - Ceibas, Entre Rios (AR)
2010	Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Formatan kurzus

Kiemelt workshopok:

2018. május 26 - június 2.	Space Saloon, 'Landing, Los Angeles (US), társszervező
2017. április 25 - 28.	Urban Recycling workshop és konferencia, Budapest, társszervező
2017. február 24 - 27.	George Brown College Institute Without Boundaries, International Charrette Toronto (CA), előadó, projektvezető
2015. május 3 - 10.	A másik Kolozsvár Workshop, Kolozsvár (RO), előadó, csapatvezető
2012. okt. 29 - nov. 5.	Making Heimat Frankfurt, Hamburg (DE), résztvevő

Fontosabb előadások:

2019. szeptember 10.	Design Week, Párizs (FR)
2018. október 17.	Month of Design, Ljubljana (SI)
2018. szeptember 7.	Creative Mornings, Budapest (HU)
2018. július 4.	Pecha Kucha, Budapest (HU)
2018. május 10.	Architectural Association School of Architecture, London (GB)
2018. április 24.	Oxford Brookes University, Oxford (GB)
2017. május 6.	Institute of Contemporary Arts, London (GB)
2017. március 2 - 4.	11th Annual Design Principles and Practices Conference, Toronto (CA)

2017. április 14.	Arch+Design Summit 2017, Isztambul (TU)
2016. április 26.	University of Liverpool, Liverpool (GB)
2015. július 1.	Futurzwei konferencia, Berlin (DE)
2014. május 15.	Tedx, Budapest (HU)
2014. február 6.	Vienna Design Week, Bécs (AU)

Könyvek:

2020	Szubjektív Makovecz Jegyzetek , Kiadó: Hello Wood, Makovecz Intézet, ISBN: 978-615-00-8624-8
2018	Children of the Wood , Kiadó: Hello Wood, ISBN: 978-615-00-2350-2
2016	BUILDERS , Kiadó: Hello Wood, ISBN: 978-963-12-4934-7
2015	Hello wood 1-5 , Kiadó: Hello Wood, ISBN: 978-963-12-1940-1

Díjak, elismerések:

2018	Big See Award, Slovenia, Ljubljana, Algyői Tanya
2018	Média Építészeti Díja, Közönségszavak, Algyői Tanya
2015	Magyar Formatervezési Tanács Design Management Díj, Hello Wood
2015	Architizer A+ Award Építészet és oktatás kategóriában, a szakmai zsűri díja és a közönség díj, Hello Wood
2014	Erste Stiftung Díj, Social Innovation, Reflekt Stúdió
2005	Árkay Diplomadíj, Diplomamunka
2001	Budapest Építészeti Nívódíja, Millenáris Park

Info:

<http://www.pozsarpeterarchitect.com>
<http://peterpozsar.blogspot.com>
<https://hellowood.eu>
<https://www.technikaworkshop.com>

Email:

petpozsar@gmail.com